

Nr. 7/8

Naiste Hääl

Eesti Naisliidu Häälekandja

Tänapäeva naiti
Selma Lagerlöf.

SISUKORD: 1. Tähendusrikas päev eesti naiste elus. 2. Naiskoondiste märgukiri Vabariigi Valitsusele uue perekonnaõiguse vastu. 3. Maanaiste suvipäevad Kehtnas. 4. Kirjanduslik veste. 5. Kirevad read. 6. Mina ja Minu. 7. Tehnika arengu mõju naistele. 8. Vabahariduslikke sihtjoone. 9. Idamaade naiste sovjetide riigis. 10. Moodne naine. 11. Kroonika.

Juuli/August 1931

TALLINN

Hind 30 senti

EESTI
AR RAHVUS-
RAAMATUKOGU

„Naiste Hääl“

Eesti Naistliku häälkandja. Ilmub 1 kord kuus.

Toimetaja: MARIE RJEISIK Väljaandja: EESTI NAISLIIT
Toimetaja kodune aadress: Suur Roosikrantsi 4—1. Tel. 13-91.
Toimetus ja talitus asub: TALLINN, SUUR KARJA T. 10—5. TELEF. 31-28.
Avatud kella 12—2.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja teised lehetellimiste vastuvõtjad.

TELLIMISE HIND

1 aasta peale . . . Kr. 2.—
 $\frac{1}{2}$ aasta peale . . . „ 1.20
Väljamaa tellimine . . . „ 3.—

|| KUULUTUSE HIND:

1 lehekülge . . . Kr. 30.—
 $\frac{1}{2}$ lehekülge . . . „ 20.—
 $\frac{1}{4}$ lehekülge . . . „ 10.—

Tellimise hind koos „Eesti Naise ga“ — aastas Kr. 5.—, $\frac{1}{2}$ aastas Kr. 2.75.

Üksiknumbri hind 20 senti.

Naiste Hääl

Eesti Naisliidu
Häälekandja

Ilmub
üks kord kuus

TELLIMISE HIND:
1 aasta peale . . . Kr. 2.—
1/2 aasta peale . . . „ 1.20
Väljamaa tellimine „ 3.—

Toimetis ja talitus asub:
TALLINN, SUUR KÄRJA TÄN. 10—5
Avatud kella 12—2 Telefon 31-28
Üksiknumbri hind 20 senti

KUULUTUSTE HIND:
1 lehekülj . . . Kr. 30.—
1/2 lehekülge . . . „ 20.—
1/4 lehekülge . . . „ 10.—

Tellimise hind koos „Eesti Naisega“ — aastas Kr. 5.—, 1/2 aastas Kr. 2.75

Juuli/August 1931

Nr. 7/8

V aastakäik

Naisorganisatsioonide esindajad märgukirja ja allkirjade äraviimisel Toompea lossi ees.

Täendusrikas päev eesti naiste elus.

Neljanda naiskongressi otsuse põhjal ettevõetud allkirjade kogumise aktsioon uue perekonnaseaduse eelnõu vastu leidis oma esialgse lõpu käiguga riigivanema ja sise- ja kohtuministri juure 2. juunil s. a. See päev jääb meie naisorganisatsioonide ajaloos kahtlemata püsima tähendusriikka silmapilguna.

See ei olnud esimene kord Eesti naistel avaldada oma tahet õiglase ja ajakohase perekonnaõiguse saamiseks. Juba 1922. aastal esitasid meie toleaegsed naissaadikud riigikogus, Emma Peterson ja Alma Oinas, riigikogule terve perekonnaõiguse eelnõu, mis naisliidu tegelaste poolt oli koostatud Skandinaavia, peasjalikult Daani perekonnaõiguse alusel, kuna meil algusest peale on ära tuntud, et ainult edenunud Skandinaavia seadusandlus selles asjas meile võiks eeskujuks olla.

Mitte naiste süü pärast jõudis kõne all olevast eelnõust riigikogus läbivaatamisele ainult üks osa, nimelt abielu sõlmimise ja lahutuse kohta käiv osa. Selle kohta oli ka kohtuministeriumis vastav osa valmis ja sellel endastmõistetavalt oli eesõigus aluseks võetud saada, mispärast naiste esitatud eelnõust täiendustena ja parandustena vastu võeti ainult mõned paragrahvid. Kõik muu osa seadusest jäi ootama aegu, mil valmib meie kodifikatsiooni komisjoni poolt koostatav samasugune seadus.

Üheksa aastat hiljem on see nüüd sündinud ja seitsme aasta tööviljana võisime viimasel naiskongressil tundma õppida seadust, mis enne kõike muud ja peale oma teiste puuduste naistele on vastuvõetmatu vaimu poolest, mis seda seadust kannab. Vaim, mis selles seaduses lehvib, pole midagi muud, kui see vihatud ja põlatud võõras ülevõim, mis meie rahva endaavaldust ja vaba tahet on kütkestanud terveid sajandeid. See on Saksa, eriti Balti kitsarinnalikkuse ja isandalikkuse vaim, mis meile peaks olema vastuvõetmatu mitte ainult abieluõiguse normides, vaid ka teistes vahekordades, kuna ta kannab keskaegsuse pitsatit. Mitte meie pole seda seadust teinud, ei isegi kaudselt mõjugi saanud avaldada tema kujunemisele. Järelikult ei tohiks ta meile olla kuigi kallis.

Millegi pärast aga on meie seadusetegijad arvamisel, et nimelt see kitsarinnaline, vananenud, keskaegne Balti eraseadus ongi see „meie oma ääsis küpsenud seadus“ (prof. Uluotsa sõnad), mis edaspidistele seadustele peab aluseks saama. See saatuslik eksitus „meie

oma ääsisist“ pani aluse edaspidistele eksitustele uue seaduse koostamisel. Uues eelnõus ei ole arvestatud praegu maksvat olukorda, et väga suur hulk naisi on iseseisvas kutsetöös, perekonna kaastoitjad, sagedasti isegi mehe ja laste ülevälpidajad. Uus eelnõu ei arvesta ei seda seisukorda, ega ka naise muutunud avalik-õiguslikku olukorda, nagu ta ei tunnista ka seaduse kohta praegu maksvat arusaamist, et see oma põhimõtetega peab olema peale muu ka kasvatuslik tegur. Vaevalt viisteistkümmend aastat peale revolutsiooni, mida me rahvas oma teadlikus osas igatses ja kaasa aitas ettevalmistada, hakatakse meil otsekui auks pidama olla hästi tagurline ja võtma eeskju pimedast minevikust, mida vaja oleks unustada, mida varem, seda parem.

On loomulik, et naised ei või kunagi leppida naisuguse ajaloo ratta tagasikeeramise ja snobistliku tagurlusega, mis end püüab laiaks teha peasjalikult just nende kodanikutunde arvel. Märjukirjas, mille eranditult kõigi naiskoondiste esindajad üle andsid riigivanemale ühes kogutud allkirjadega, rõhutakse kõigepealt tähendust, mis on perekonnaseadusel kui alusel, millel toimub naise, kodaniku ja ema töö ühiskonnas. Delegatsiooni koosseis andis tunnistust haruldasest üksmeelest, mis valitseb naise hulgas selle põhjapaneva küsimuse kohta.

Delegatsiooni kuulusid esindajad kõigist Eestis elavatest rahvustest kui ka siin tegutsevatest ülemaalistest organisatsioonidest.

Peale Naisliidu, kelle käes oli algatus kogu aktsioonis, olid delegatsioonis esitatud Naiskodukaitse, Maanaiste keskselts, Naiste karskusliit, Üleriiklik Sotsialistlik Naiskomitee, Akadeemiliste Naiste Ühing, Juudi, Vene ja Saksa Naisliidud, Rootsi haridusliidu naisosakond, Õdede ühing ja Punase Risti õdede ühing. Delegatsiooni võttis Toompeal oma töökabinetis vastu härra Riigivanem. Delegatsiooni juhataja Marie Reisik esitas härra Riigivanemale üksikute organisatsioonide esindajaid ja andis üle märjukirja, mis trükitud sinises ja mustas kirjas paksule pergamendile ning varustatud kõigi Eestis tegutsevate organiseeritud naiste keskkoonidiste allkirjade ja pitsatitega, kui ka kogutud ligi 32.000 allkirja, mis köidetud kolme kõhukasse sinisesse raamatusse, millede kaantel kuldtähtedega trükitud aasta ja otstarb, milleks allkirjad kogutud. Märjukirja ja allkirjade raamatute äraandmisel juhtis delegatsiooni juhataja tähelepanu asjaolule, et naised meelsamini valmis on edasi elama veel mõned

aastad praeguse teadupärast ebaõiglase ja iganenud seaduse all ja seda ära kannatavad, kui et saada pealiskaudset ja halba uut seadust, mis maksma jääks juba pikemaks ajakas, sest nagu senised kogemused on näidanud, seaduse koostamine ega ka muutmine pole kerge töö, ega pole ka soovitatav põhjanevate seaduste liig sagedane muutmine. Naiste arvates tuleks seadustetegijatel mitte ainult arvestada eeskujudega teiste maade seadusandluse alalt, vaid hoolsalt tundma õppida ka omal maal valitsevat tegelikku seisukorda, kohtupraktikat selle seaduse rakenduse alalt jne. Nii olulise seaduse juures, nagu seda on perekonnaseadus, milline reguleerib mehe, naise ja laste kooselu ja vahekordi, pole kohane ruttamine, vaid siin on hädavajalik hoolas ja kõigekülgnu asjaolude kaalumine.

Härra Riigivanem lubas võtta Vabariigi Valitsuses tõsisele kaalumisele naiste poolt ette toodud soovid ja kaalutlused.

Härra Riigivanema juurest siirdus delegatsioon Toompea lossi teises tiivas asuvasse sise- ja kohtuministeriumi, et seal härra kohtu- ja siseministrile, kelle alla otsekohe kuulub perekonnaseaduse väljatöötamine ja sellele käigu andmine, teatavaks teha märgukirja ja allkirjade üleandmist härra Riigivanemale kui ka esineda oma soovidega. Peab otsekohele tunnistama, et härra kohtu- ja siseministri vastus naiste delegatsiooni juhi lühidale kõnele, kus see ette tõi samad põhjendused naiste aktsioonile, nagu härra Riigivanema juures, oli kõigiti sõbralik naiste soovidele ja paljutöötav. Härra kohtu- ja siseminister ütles otsekohele, et

naiste soovid uue perekonnaseaduse suhtes on omandanud tugeva kaalu, mida tõsiselt arvestada tuleb, neis 32.000 allkirjas, mis rõhutavad praegu ettetoodud kaalutlusi. Ministri sõnades väljendus tõsine ja uskumpanev poolehoid naiste püüdmisele saada head, otstarbe- ja ajakohast perekonnaõigust. On väga kahju, et härra ministri seletus, mis oli naistele täiesti vastuvõetav, sisult ja vormilt kaunis, pole kusagil jäädvustatud.

Üldiselt kokkuvõetuna võib öelda, et nii härra Riigivanema kui kohtu- ja siseministri poolt naiste delegatsioonile antud vastus sisaldas arvamist, et uue seaduse läbivaatamine ja jõusseastumine vaevalt võiks sündida veel käesoleva riigikogu kestvuse ajal. Seega oleks naiste soov, näha eelnõu seaduseks saamise edasilükkamist, võrdlemisi kergesti teostatav. Kui aga küsimuse alla tuleks oluline osa naiste soovist, eelnõu anda tagasi muudetud koosseisuga komisjoni, millest ka naiste esindus täisõiguslikult osa võtaks, siis vähemalt on sellele kindlustatud praeguse sise- ja kohtuministri pooldamine, nagu seda võis järeldada härra ministri otsekohestest väljendustest.

Erilist headmeelt valmistas naiste delegatsioonile, olgu see veel kord öeldud, kuulda valitsuse esindaja poolt tunnustust, et eesti naiste tegevus endi huvide kaitsel on õigustatud ja liigub õiglast teed. See äratundmine on naistel endil olnud algusest peale. Kui aga ta maad võtab ametlikes ringkonnas, siis on julgust loota, et sel tegevusel tulemata ei jää ka konkreetset saavutused, võtkugi nende ootamine veel veidi aega.

Naiskoondiste märgukiri Vabariigi Valitsusele uue perekonnaõiguse eelnõu vastu.

Eesti Vabariigi Valitsusele.

Eesti vabariigi naiskodanikud on jälginud uue perekonnaõiguse eelkava väljatöötamist kohtu- ja siseministeriumi kodifikatsiooni osakonna tsiviilkomisjonis, kuna uus perekonnaõigus, missugune normeerib naise seisukorra ja õigused ning kohustused tema loomulikul tegevusalal nii ühiskonna tugevama aluse — kodu loomisel, kui ka rahva tuleviku kujundamisel — ema ülesannete täitmisel, selles väljendatud õigluse põhimõtte ühtlasi on ka mõjuvamaks teguriks kodanikutunde kasvatamisel.

Eesti IV Üleriiklik Naiskongress 2. nov. 1930. a. vastuvõetud resolutsioonidega õiguslike küsimuste osas, seadis üles põhimõttelise nõude, et perekonnaõigus tuleb välja töötada ja maksma panna abielupoolte üheõiguluse alusel, ja tunnistas tarvilikuks, et naiste esindajatele võimaldataks täisõiguslik osavõtt perekonnaõiguse resp. tsiviilseadustiku komisjonist. Ühtlasi otsustas kongress korraldada üleriikliku allkirjade kogumise protestiks perekonnaõiguse eelkava ebaõigete ja ebaõiglaste seisukohtade vastu, nõudes perekonnaõigust, mis põhjeneks mehe ja naise üheõiguluse printsiibil. Allkirjade kogumise tegi kongress ülesandeks Eesti Naishiidule.

Eesti Naisliit tegi need resolutsioonid teatavaks perekonnaõiguse resp. tsiviilseadustiku väljatöötamise komisjonile.

Komisjon on vahepeal oma töö perekonna-õiguse osas lõpetanud ja esitab eelnõu vabariigi valitsusele, ilma et oleks arvesse võtnud Naiskongressi põhjendatud seisukohti ja soove. Komisjoni poolt vastu võetud perekonna-õiguse eelnõu on ka omal lõpukujul vastolus uuea aja õiglustundega, ega vasta meie rahva tegeliku elu nõuetele. Pealegi on uue perekonna-õiguse eelnõu põhiprintsiip täielises vastolus nende põhimõtetega, mis deklareeritud Eesti vabariigi põhiseaduses, sest perekonna-õiguse eelnõu praegusel kujul ei raju mitte abielu õiglusele ja üheõiglustele, millele rajatud meie riik ja ühiskondlik kord, vaid vastupidi — meie rahvale võõrastel ja ajast läinud eeskujudel jätab perekonna-õiguse eelnõu abielu kui ühiskonna algrakukese aluseks endiselt püsima ülivõimu ja eesõigused, ebaõigluse ja mitteüheõigluste abielupoolle vahel.

Üleriikliku allkirjade kogumise tulemusena avaldavad oma rahulolematust ülaltähendatud perekonna-õiguse eelnõu vastu üle 31.000 Eesti vabariigi kodaniku, naise ja mehi.

Tugedes IV Üleriikliku Naiskongressi otsustele ja protesti allkirjades väljendatud lahteavaldu- sele, allakirjutanud naisorganisatsioonid paluvad vabariigi valitsust: et

- 1) perekonna-õiguse eelnõu uuesti ümbertöötamisele võetaks abielupoolte üheõigluste alusel;*
- 2) uuest eelnõu koostamise komisjonist võtaks osa kaks naisõiguslikku naisliiget.*

Allakirjutanud organisatsioonid loodavad, et Vabariigi Valitsus võtab tõsisele kaalumisele senisest õiglasema ja tegelikule elule vastavana perekonnaõiguse väljatöötamise.

Tallinnas, 2. juunil 1931. a.

Lisa: Kogutud allkirjad.

Eesti Naisliidu juhataja: (allkiri.) Sekretär: (allkiri.)

Kodukaitse esimaine: (allkiri.) Sekretär: (allkiri.)

Maanaiste Keskseksi esimaine: (allkiri.) Sekretär: (allkiri.)

Naiste Karskustliidu Juhataja: (allkiri.) Sekretär: (allkiri.)

Kristliku Noorte Naiste Ühingu Juhataja: (allkiri.) Sekretär: (allkiri.)

Eesti Akadeemiliste Naiste Ühingu Juhataja: (allkiri.) Sekretär: (allkiri.)

Üleriikliku Sotsialistliku Naiskomitee Juhataja: (allkiri.) Sekretär: (allkiri.)

Saksa Naisliidu Juhataja: (allkiri.) Sekretär: (allkiri.)

Vene Haridusseltside Kesklüüdi

Naisosakonna Juhataja: (allkiri.) Sekretär: (allkiri.)

Rootsi Haridusseltsi Naisosakonna Juhataja: (allkiri.) Sekretär: (allkiri.)

Tall. Juudi Naisühingu Juhataja: (allkiri.) Sekretär: (allkiri.)

Eesti Õdede Ühingu Juhataja: (allkiri.) Sekretär: (allkiri.)

E. P. R. Õdede osakonna Juhataja: (allkiri.) Sekretär: (allkiri.)

Maanaiste suvipäevad Kehtnas.

Eesti maanaiste liikumine on võrdlemisi noor ja sellega uus meie ühiskonnas. Esimesed maanaiste seltsid asutati aasta nelja eest, kuid praegu on nende arv tõusnud üle kahesaja. Juba see asjaolu nätab, et liikumine on kasvanud elunõuete kohaselt sarnase kiirusega ja muutunud võimsaks teguriks maaihiskonnas. Maanaiste seltsid on seadnud omale tähtsamaks ülesandeks — anda maanaisele kõiki neid kutselisi teadmisi, mis maanaine vajab omas majapidamises talumajanduse, kodumajanduse ja kodukultuuri alal, kui ka neid teadmisi, mis naine vajab emana, rahvakasvatajana. Maanaine teab, et tänapäeva kiirelt arenev elu tempo nõuab temaltki teadlikku suhtumist oma igapäe-

vastesse toimingutesse, et sammuda kaasa ajaga ja olla iseteadev.

Maanaiste Keskseksil on ilusaks kombeks korraldada igal aastal maanaiste ühiseid suvipäevi, kuhu kokku tulevad seltside tegelased, et ühisperena harutada omi tähtsamaid päevamuresid ja võtta osa loengutest maanaise kutsetöö alal.

Tänavu suvel olid 3. suvipäevad, mis peeti 12.—14. juunini Kehtna Kõrgema Kodumajanduse Kooli juures.

Need päevad kujunesid tänavu väga rohke-aryulisteks osavõtjate poolest, eriti viimasel päeval, mil arv ulatas kaugelt üle 500 ja koosoleku ruumid ei suutnud enam mahutada kuu-

lajaid, kuigi peale saali ka kõrvalruumid tarvita olid. Osavõtjate arv ületas tunduvalt eelmiste aastate arvu, milline asjaolu omakord annab tunnistust maanaiste elavast huvist oma organisatsioonide töö vastu ja tõendab, et liikumine praegu on tõusval ja kasvaval joonel.

Ja tõesti, milline meeltülendav pilt see rohkearvuline kogu päivitanud maanaisi, energilisi ja julgeid, kes äsja kodudes majapidamises lõpetanud kevadised külvitööd aedades ja, kasutades lühikese vaheaga enne heinatöö algust, ruttasid suvipäevadele, et koguda enesele uusi teadmisi oma koduse elu korraldamiseks ja parandamiseks. See piirkond, mis veel aastate eest oli maanaise liikumise kohaks, on kitsaks jäänud. Ta tunneb õieti, et peab välja pääsema ajuti kodu õuest, selleks, et näha, kuidas mujal ollakse ja elatakse, kuulda, kuidas teised seavad ja korraldavad oma kodu ja majapidamist. Sellepärast oli ka Kehtnas suuri naisekskursioone. Suured omnibused ja veoautod veeresid üksteise järele õuele naistega, kes olid tulnud isegi pikemaid teid, nagu Võrumaalt, Avinurmest, Põltsamaalt jne.

Maanaise „maailm“ on nüüd avardunud ja sellepärast pole sarnased ekskursioonid haruldaseks nähteks, vaid neid korraldavad maanaiseteseltsid muilgi aegadel õppereisidena eeskujulistesse majapidamistesse, et näha ja õppida.

See suur kogu naisi Kehtnas suhtus väga asjalikult töösse. Kõigi kõnede ja loengute ajal võis tähele panna, kuidas tehti ülestähendus ja märkmeid vihkudesse, et kodus saaks veel meeles tuletada, sest kõike kuuldud ei jõua meeles pidada. Ja kuulda võis nii palju huvitavat ja õpetlikku. Saku kodumajanduskooli juhataja pr. A. Käsperi kõne kodu korraldamisest rõhutas veel kord seda tõe, et peame kodudele senisest rohkem tähelepanu pöörama, peame teadmisi omandama kodude korraldamiseks. On ju tõsiasi, meie kodud ei ole korras, nad ei ole seda, mis peaksid olema, kuid põhjus ei ole alati lohakuses ega vaesuses, nagu väga sagedasti armastatakse rõhutada, vaid puuduvad lihtsalt teadmised, kuidas korraldada ja — harjumus. Mida rohkem oskusi selles küsimuses maanaisel, seda paremale tasapinnale tõtame omad kodud.

Kehtna Kõrgema Kodumajanduskooli õpetaja prl. J. Müürisepp kõneles piimast ja selle saaduste kodusest tarvitamisest — andes praktilisi näpunäiteid ja retsepte, kuidas valmistada kodusel viisil 8 liiki juustu. See oli nii huvitav, et üldisele soovile vastu tulles, ilmuvad retseptid „Taluperenaises“, et neid saaksid kasutada ka need, kellel võimalik ei olnud tulla loengule.

Sama kooli õpetaja härra Simon kõneles aia- ja saaduste kasvatamisest, alalhoiust ja müügile toimetamisest. Ka siin anti nii palju tegelikke õpetusi, mis eriti kasulikud neile, kes veel omale aeda asutavad (ja seda teevad kõik asunikud kui ka vanad talupidajad), et osata teha õiget valikut sortides, mis aiapidamise seisukohalt kõige tähtsam. Kuid ka alalhoidmine ja müügile toimetamine on meil veel algastmel ja seletused sellel alal olid ülitarvilikud. Õpetlik oli ka härra A. Haasi loeng kanakasvatusest. Töö vaheaegadel sündis kooli majapidamise vaatlamine koolijuhataja ja -õpetajate seletustega.

Maanaisete suvipäevadel peale oma otsekoheste ülesande, anda maanaisetele teadmisi nende kutselal, on teine tähtis ülesanne: tutvustada maanaiseteseltside tegelasi üksteisega ja üksteise tööga, luua nende vahel tihedaid sidemeid, vastastikkust mõistmist ja arusaamist. Ja täie õigusega võib öelda, et sarnased ühised päevad, kus elatakse mitu ööd-päeva ühise katuse all, süüakse ühises lauas, need ühised päevad lähendavad inimesi üksteisele. Õpitakse lähemalt tundma mitte ainult oma maakonna tegelasi, vaid ka kaugemate maakondade tegelased leivad teineteises sõpru, ühise töö sõpru. Need päevad kasvatavad ühistunnet, ühtekuuluvustunnet. Sama töö, samad mured, samad rõõmud on kõigil maanaisel, kas on ta Harjumaalt, Võrumaalt ehk mujalt. Seltside aruanded annavad mõnelegi tegelasele uue idee, uue mõtte, mida võib kasutada hea vahendina oma seltsi töö juures.

Maanaisete liikumise vaimliseks juhiks — Maanaisete Keskseksi esinaiseks — on algpäiviist peale „Taluperenaise“ toimetaja, energiline Liis Käbin, kes oma haruldase tasakaalu ja positiivise iseloomu tõttu on ideaalseks maanaisete ühendajaks.

Lõpuks ei saa märkimata jätta seda külalislahkust, mida tunda sai kogu maanaisete pere Kehtna Kõrgemas Kodumajanduskoolis, nii koolijuhataja härra Arrak'i kui ka kogu õpetajaskonna poolt, mis omalt poolt aitas kaasa sõbralikkude suhete loomisele.

Mul on võimalus olnud varemalt mitmel korral veenduda selle kooli külalislahkuses, kuid tänavused maanaisete suvipäevad tõendasid veel kord, et selles koolis asub külalislahke vaim ja kõik maanaised, laiali sõites, võtsid kaasa enesega selle meeldiva teadmise. On hea mõelda neile noorile, kes õpivad Kehtnas ja kellest tulevad õpetajaad, instrktorid ja perenaised, et nad kasvavad selles sõbralikus külalislahkes vaimus ja tulevaste tegelastena maanaisete peres levitavad edasi sama vaimu.

Linda Einbund.

Tehnika arengu mõju naisele.

Meie tänapäeva üldine olukord ja kriisid erinevad väga tunduvalt möödunud ajajärgude nähetest ja muredest. Lühidalt laseks see vahe end vast järgmiselt iseloomustada: enemasinateaegne majandus põhjenes tööriistal, mis alati allus päris otsekoheselt töötaja käele ja tema mõttele. Selles majandusviisis oli muidugi ka palju erinevusi, peenendusi, mitmekesiseid arvamisi omandustest, ühiskonnast ja arvestamisest; kuid kõik need vahed tööriistade ajajärgus pole kaugeltki nii silmatorkavad, kui masinatööstuse mõjul sündinud suured muudatused arusaamistes ja olukordades. Tööriistade ajajärgul olenesid ühiskondlised ümberhinnangud peamiselt poliitilistest, ajaloolistest ja vaimlistest mõjudest. 19-ma aasasaja kõige suurem murrang põhjenes aga kõigepealt produktiooni meetodite muutumisel, nende üleminekul masinate peale, mispärast ju ka meie aja hingelus „majanduse” ja „tehnika” mõisted omavad nii ülisuure tähtsuse. Tehniseeritud produtseerimise meetodid on kogu meie elu korraldusse toonud varjundeid ja mõjutisi, milliseid varem aegul keegi poleks oskanud ette kujutada.

Tehnika all meie aja mõistete järele tuleb siinkohal mõista olukordade tervikut, mis poleks olnud võimalik ilma masinateta — kudemasinade, puurimismasinade jne. ühes neid automaatselt käimapanevate mootorite või jõu-

masinatega, samuti nagu see poleks olnud võimalik ilma masinate teenistuses seisva kõrgele arenenud füüsika ja lahutusteaduseta.

Tehnikaeelsel ajajärgul olid naised lahutamalt seotud nii produtseeriva kui ka tarvitamise majandusega. Majas, õues, aias, põllul oli naine, mitte ainult kutseline naine, vaid iga üksik naisisik, tegev ja tema kätetööga loodud varad tarvitati riiete, toidu, seebi, riistade, sagedasti ka mänguasjade ja arstiriistade kujul peamiselt oma perekonna ehk aga ligema ümbruse majandusringis. Muidugi olid juba siis välja kujunenud erilised kutsed ka naiste hulgas; leidus õmblejaid, kuduajaid, keetjaid, aednikke. Kuid need kutsed ei tähendanud tol ajal nii põhjalikku lahku ülevaatlikust tööringist, nii suurt töö erinevust, nagu see praegusel elektrotööstuse ajajärgul on tavaline. Kuigi see on vähe liialdatud, kuid siiski võib öelda: varem oli naistel üks elukutse, nimeit — olla naine; kuna ta tänapäev vägagi sagedasti on sunnitud õpima ja täitma lugematuid kutseteid, milliseid aga sugugi veel uuritud pole seisukohalt, kas nad vastavad naise hingeelule. Kindlasti on kutselade kasvamisel omad suured hüved, sest selle tõttu on mõeldav naise elu rikastumine ja süvenemine. Kuid need hüved püsivad ainult niipalju, kuivõrt õnnelikud olukorrad naisele võimaldavad avalduda neis kutsetes tõesti naisena,

Kirjanduslik veste.

Kirjanduslikke uudiseid.

„Looming” lõpetas äsja oma üheksanda aastakäigu esimese poolaasta, mil puhul on huvitav lehitse da seniilmunud viit numbrit („Loomingut” ilmub 10 numbrit aastas), mis pakuvad õige mitmekesise ja ilmeka ülevaate me kirjandusliku elu tasemest ja võimeist käesoleval hetkel.

Rikkalikult nagu alati on esindatud luule, niihästi me parimate ja küpseimate meistrite kui ka vähetuntud algajate kaudu. Rohkes luuletiste kogus leidub mõndagi naudivat ja meeldivat, üldiselt siiski tundub — eriti just vanemate ja tunnustatumate luuletajate juures — teataval määral väsimust, ainete kordumist, sisu tühisust stiililise virtuooslikkuse kõrval, ajuti isegi igavat ridadetegemist, mis vormilt ega meeoleoludelt ei paku midagi („L.” nr. 4: Visnapuu „Magetae”), tundudes peaaegu vormalvärsitamisenä aine otsitud suurusest hoolimata.

Luukirjandusliku proosa (novellid, mälestised, draamad) tasapind tundub tõusnud olevat. Esine-

nud on peaaegu kõik me proosakirjanikud, lisaks on esimesi katseid proosa alal teinud ka luuletaja Barbarus teda iseloomustaval vaimukal viisil ja luuletaja Schütz, kelle novell „Viimne teekond” lubab eeldada, et senises luuletajas võib hea proosakirjanik peituda. Vanematest meistritest leiame esindatuina Metsanurga kahe novelliga, milledest „Kindral Gregorius” meenutab selle kirjaniku parimaid saavutisi, kuna „Elu murrab sisse” jätab tühise persiflaazi mulje; Gailiti katkega „Kaie Skalle viimne esinemine”, mis äratav huvi terviku vastu, kust katke võetud; Jürna sellele kirjanikule omases jõhkralt jõurikkas stiilis kirjutatud novellidega „Rahvusliku jõuvaranduskomitee president” ja „Madam ekstsellents ja peni”, millede siirdutakse poliitilise pilke alale; Vallaku, kelle kaks novelli „Ulaharilane” ja „Sõnn rakmes” on stiililt napsionalised ja sisult omapärased, nagu selle ainulaadilise kirjaniku huvitav toodang alati. Lisaks saame proosa alal Mälgilt vestelaadilise novelli „Romantilised asjaolud”, mis käsitleb väga aktuaalselt ainet: „kroonitud” noore kirjaniku traagilist saatust; siis Lutsult katke mälestistekogu „Vanad teerajad” II jaost: südamlük-soojas toonis, mida

missugune võimalus aga praegu puudub miljonitel kutsetööd tegijatel naistel.

Mis on siis masinad muutnud naise elujärjes, majandusviisis ja ta üldises seisukorras?

Üheit poolt kaugelt suurema osa inimkonna tarviduseks loodavate varade, ka nende, mida varem valmistati kodus või käsitöölise poolt, ülemineku vabrikutesse või ettevõtetesse, mida juhitakse tööstuse seisukohalt, isegi põllumajandus hakkab mehaniseeruma. Varasid ei valmistata seega enam mitte kitsamas ringis, milline neid otsekohe tarvitab, vaid neid valmistatakse suuremates keskustes ja nad valguvad laiali massiliseid ja mehaaniliselt müügikeskuste kaudu. Mees või naine, ehk mõlemad koos, peavad väljaspool kodu ja perekondlisele mõistele võrastel tööaladel teenima raha nende ostmiseks. Seks otstarbeks astutakse ükskõik mil teel ühendusse suurte tööstuskeskuste või nende valmissaadustega. Tegelikult pole aga kutsete valik kuigi suur; tuleb minna kas ettevõttesse enesesse või selle büroosse.

Vana majanduskord korraldas tavaliselt, välja arvatud üksikud erandid, mehe ja naise tööjõu rakendamise õieti iseenesest; sest toorkordse võrdlemisi väikse üksikisiku tegevusringi ülevaatlikkus tingis iseenesest, et naise tegevuspiirkonda kogusid need tööd ja alad, mis temale olid kõige vastavamad, kuna mees omalt poolt enesele valis ka oma laadile vastavad tööd. Vastupidiselt oleks ju kujunenud tööjõu, tuju ja tahtmise raiskamine!

Aga tänapäeva mehaaniliselt organiseeruv majanduskord ei sea ennast enam inimeste ja nende mõõdupuude järele, vaid kohandab end tingimustele, mida päris masinlikult loovad majandamisega masinatega, mõõtudega, arvudega, organisatsioonidega ja suurte ühiste ettevõtetega. Kuigi oleks väga mehelik leiutada masinaid, siis pole sellega ometi mitte öeldud, et masinate abil loodavate varade võimalik suur tasuvus arvestaks kuidagi üldse inimeste hingeluga, olgu see mehelik või naiselik. Puht-mehaaniliselt produtseerimisviisil on omad seadused, millega on ka tingitud see rahulolematuse, mis välja kutsunud meie aja murrangud ja rahulolematused, hoolimata meie eluviiside suurematest mõnustest, suurematest nõudmistest ja ka nende rahuldamise võimalusest.

Tehnika on tabanud nii naise kui mehe elutingimusi, segi paisanud nende mõlemi tööalad, on tunginud mõlemi sisemisesse olemusse. Kuid nad pole siiski ühel määral tabatud. Seni pole kuigi palju uuritud ega tähelepanu juhitud sellele, et masinateilma mehaanilise seadusepärasusega loodud uued kutsealad on siiski soodsamad mehele kui naisele. Mees ei ripu kodu küljes, on rohkem ränduri loomuga. Ta kohaneb kergemini eluga ilma koduta ja perekonnata, elab ühiselumajades või klubides; ikka on mees püüdnud ka kaugel kodust hankida varasid, nagu tõendavad sõjad, seiklused, kaupmeeskond, vanad vikingid. Nii on see olnud kõige suguharude ja rahvaste juures ja on väga lihtsalt se-

mäletame jõuluks ilmunud „Vanade teeradade” I jaost ja oleme ikka nautinud Lutsu parimais teostes; Hindreylt novelli eksoteilisest keskmest „Välkvalgus”, mis paelub oma elulisusega jne.

Lõpuks antakse Adsonilt ajalooline draama „Neli kuningat”, mis ümbertöötatud kujul tuleb esietendusele sügisel „Estonias”; ning iseloomustavaid tõlkeid soome ja inglise keelest.

Rohke on „Loomingus” ilmunud artiklite arv, kus käsitletakse peamiselt kirjanduslikke küsimusi. Need ajsatundlike isikute kirjutatud artiklid on „Loomingu” sisuliselt kaaluvaimaks osaks, aidades kirjandussõpra orienteeruda mitmeski sügavaleulatavas kirjanduslikus küsimuses, juhtides ta tähelepanu kodu- ning välismaa kirjandusliku elu päevamuredele. Mainida võiks Aug. Anni kirjutisi soome kirjanduslike nähete kohta, S. Kulakovski kirjutist „Noor-Poola ja poola nüüdisaja luule”, vähemaid artikleid belgia ja inglise kirjanduslike nähete kohta, kadunud Mändmetsa üksikasjalist nekroloogi Jaan Kärneri sulest, ülevaadet me kunstist a. 1930. Hanno Kompuselt j. n. e.

Olgu nimetatud ka kirjandusline arvustistekogu tuntud arvustajate sulest suure hulga uudis-

toodete kohta ja teadete-osakond, kust leiame lühemaid sõnumeid ja märkmeid kodu- ja välismaa kirjanduslike ja päevasündmuste kohta.

„Loomingu” tellimishinda on k. a. algusest alandatud, nii et üksiknumber maksab nüüd 1 kr. 60 s. (kuni 112 lhk. suures kaustas); aastakäik 14 krooni.

Kevadise viimse kirjandusliku pääsukesena romaani alal ilmus hiljuti Juhan Jaigilt romaan „Rannaliivalt taevani”, mida võiks soovitada suvelaktüüriks neile, kes võivad lühemaks või pikemaks ajaks sõita puhkusele. Teos käsitab kahe isuri kaluri omavahelisi kemplemisi, milledest autorile suveõhtuti ja -hommikuti jutustab vanem kahest: palju näinud ja kogenud mees. Sisult on raamat üsna huvitav, kuigi autor stiilis ja kirjanduslikes võtetes tunduvalt jäljendab Gailiti mõningaid maneere, küündimata omapärasuseni. Ületades küpsuselt küll Jaigi seniseid teoseid, ei tõsta romaan millegagi me ilukirjandusliku proosa üldist tasapinda, rikastab aga, nagu mainitud, siiski me ajaviitekirjandust, mis seni on alles väga vaene ja väiksearvuline.

M. S.

letatav kas või sellega, et laste ilmale toomine, kasvatamine ja toitmine, kõnelemata naise hingelistest kalduvustest, tingivad naise püsivamat meelt nii elukoha kui ka elamisviiside poolest, kuna mees just selleks, et perekonnale toitu muretseda, liikuma peab. Sellepärast tabab uus majanduskord naist palju sügavamalt. Naiselik majanduskord on kadunud suurema osa naistele, püsib ainult veel põllumajanduses ja isegi seal kaovad iga aastaga uued alad. Kui naine pole jõukas ja peale selle peab otsima enesele tööd täitsa väljaspool oma kaiduvusi ja huvisid, siis pole ta saatus kerge, vaid on, kui nii öelda võib, vägivaldne.

Praegune tehnika areng on kogu oma saamisloos mehelik. Seda võib kergesti tõendada. Toome siinkohal selle tõenduseks ainult mõned üksikud seletused. Tuletame kõige pealt meelde, et endine, vana majanduskord igal sammul, igas olukorras, tuhandel silmapaistval ja nägematul, salalikul ja imelisel viisil oli läbipõimitud naiseliku elemendiga. Aga ta polnud ainult läbipõimitud sellega, ta oli loodud naiste abil. Vanad meetodid, mis ju veel ei mõjunud teadliku tehnilise tahte- ja teadvusavaldustena, kujunesid välja mehe ja naise koostööst. Võib ju muidugi olla, et ka juba varajastel aegadel leiutamistel mehe osa oli suurem. Hobuste taltutamise, laevade, vankrite ja piramiidide ehitus, sõjajärskuse ja päiuse muudatus on meeste loodud. Aga vakk, riietus, kodused majapidamise riistad, käärid, kraas nõör, vöö? Kas võib üldse

kahelda, et kõigi nende asjade loomisel poleks mõjunud eestkätt naiste instinktid, soovid ja tarvidused? Kuigi need asjad, nagu kogu püsiva kodu loomine ühes põllumajanduse algidudega polnud mitte üksiku naiseliku leiutus, nagu suurem osa meeste loominguist, vaid nad kujunesid pigemini naiste alateadvusliku ühistööna, need meie praegugi püsivad elu ja kultuuri algnõuded on siiski kindlasti naiste loodud. Ühe sõnaga, aeg enne masinatehnika arenemist on ka majanduses läbi põimitud naiselikkusest, mis meile mõneski suunas tunduda laseb endiseid aegu rikkamaina ja kooskõllalisemaina praegusest, kuigi nad olid üldiselt muidugi sagedasti raskemad, traagilisemad, ebamugavamad.

Kõik, mis iseloomustab meie aja tehnikat, majandust, võiks öelda kogu meie ajajärku, on loodud mehe poolt. Naine on tänapäeva maailma silmapaistvamate elementide loomisest seisnud kõrval; sest meie tehnika on kasvanud abstraktsest mõtlemisest ja süvenemisest, teadusest, kalduvusest käsitada vormiloovaid küsimusi matemaatilise täpsusega, otsimistest ja lõbust luua liikumist ja energiad, imperialismist, auahnusest, võitlushimust, spekulatsioonist, ärivaimust ja spordist. See on inseneritong, mis otsib, uurib mehaanilisi ja liikumisteooria rippuvusi, mis tahaks näha iseliikuvaid masinaid ja aparate. Kunas on aga naised teinud oma südameasjaks näiteks „perpetuum mobile“? Alles hiljem, kui juba loodud oli praegune tehnika ajajärk, on mõned naised olnud kaa-

Kirevad read.

Üksindus.

Tänu Sulle, Looja, et oled teinud inimesed oma näo järele — üks teisele seltsiks!

Mis oleks kevad inimeseta, mis oleks looduse rikkus, suursugusus ja ilu ilma inimõtte ilutsemiseta?

Kes õhkaks igatsustuskuulates ööbikut, kes jookseks vastu teisele peod täis punaseid, siniseid, valgeid õisi, kui poleks olemas inimest?

Hea, et on inimene, palju inimesi!

Ent tänu Sulle, Looja, ka selle eest, et Sa pole loonud inimesi paari kaupa kokku nagu kaksikuid Siiamist!

Toimides nii, oled Sa säilitanud inimesele üksinduse.

Olgem avameelsed: igal meist on elus momente, kus kõik Looja näo järele vormitud olendid paistavad ebasümpaatsetena kuni tüütuseni, kaasa arvatud omaenese jumalik „tsihverplaat“.

On silmapilke, kus langetame kätte peeglile ja lausume: „Hävi mu meelest, vastik lõustnägu. Tee,

nagu poleks sind olemaski! Aura ära! Ei või näha su jultunuid silmi...”

Kui mõnus on sarnases meeleolus vaadata silma mõnele süütule loomapojale, kas või hoopis lollile, lontkõrvalisele kutsikale, kes ei tee veel vahet oma ega võõra vahel, joostes järele igaihele nagu sõbrale. —

Nagu sõbrale! Nii erapooletu olevus on tõesti väärt, et vaadatakse temale sügavasti silma.

Ent erapooletumad noorest kutsikast on puud ja põõsad metsas, linnud lehestikus ja lill murul.

Nad jagavad meeleldi meie nukrust; panevad plaastrit meie hingehaavule, suurile ja tillukesilegi, mis saadud üliarmsailt kaasinimesilt...

Ärgem imestagem, nähes murul magavat väsinud rändurit rind rinna vastu musta mullaga: rändur kaebab murule enda häda ja muru võib olla rändurile...

Mõlemaid on ehk muljutud, tallatud liig kõvasti. Mõlemile võib olla ootamatult sülitatud näkku.

Ning kellele juba kord sülitatud näkku — kas või piltlikus kaudseski mõttes, — ei see või kunagi enam andestada kõike.

sakistud neist küsimustest ja nende saavutused pole olnud väiksed, kuid ka tänapäev on naised ikkagi veel üksikud tehnilise ja tööstuse ilma suurte hulgas. Peab tunnistama, et masinavabrikutes ja nende juhtimises puudub senini naiste loov vaim.

Ülemal kirjeldatud majandusviisi tagajärjel on välja kujunenud tänapäeva naise saatus: paljud naised proletariseeruvad, teistest kujunevad luksusesemed.

Milles seisab naise „proletariseerumine”? Lühidalt öeldud oleks see: proletariseerumine seisab selles, et majapidamine perekonnas ja perekonna jaoks ei loo majanduslisi väärtusi, et väljaspool perekonda loodud majandusliste väärtuste eest tuleb maksta päeva-, nädala- või kuupalgaga. Kui see palk on nii väike, et ta ainult suudab üleval pidada perekonda ja sedagi ainult nii kaua, kui ei ole tööpuudust, siis ilmub proletariaadi tundemärk: puudus ja häda tööjõu mittekasutamisel, missugune tavaliselt on rakendatud tööle mingisuguses etevõttes, kus töötatakse tundmatu tarvitaja jaoks. Meie aeg erineb endisest ajajärgust selle poolest, et meie ajal on palju proletariaati ja vähe iseseisvaid vaeseid, kuna varemadel aegadel oli palju vaeseid ja vähe proletariaati. Vanasti oli vaeste ja rikaste töös palju ühist, ainult ühedel oli vähem vara kui teistel.

Kui meie tõmbame läbilõike kõigest viletsusest, mis tänapäeva ühiskondlik ja majanduslik arenemine enesega kaasa toonud, siis langeb

Ei ta või enam lobiseda süütu lapsena igaühaga ega keerelda noore kutsikana juhuslike jalge ümber...

Ta siirdub üksindusse ning muiab seal mõistatuslikult nagu idamaine jumalus kõige üle: ravib end palsamiga, millel lihtne nimi — „vaikus”.

Tõmbab üksinduses kopsud täis õhku, enne kui uuesti sukelduda tormitsevasse ookeani — ellu...

Üksinduses peame arveid enesega. Üksinduses kasvame, küpseme.

Õpetlikum tarkadest kõnelusist, vajalikum käre-rikkaist lõbustusist on meile aegajalt — üksindus.

Teenijat kauplemas.

Idealistile osutus vajalikuks palgata majateenijat, — kümne aasta jooksul esimest korda.

Sündmus!

Kaudu ajalehe informib ta sellest teenijas-konda.

Trükimust lehel lõhnab veel ülivärskelt, kui juba heliseb idealisti uksekell korduvalt. Kümned naisinimesed tulevad ainsa väikese kuulutuse kutsel. Tulevad ja lubavad teha „kõik, mida iganes

sellest küll suurem osa naistele. Nende lahtikiskumine perekonna majandamisest, ilma et nad seega oleks vabanenud perekonna koormast, loob eriti õnnetu hingelise ja majanduslise olukorra. Perekond tundub koormana, mille eest tuleb töötada võõrastel ja sagedasti vastumeelsetel aladel. Selle all kannatavad rängalt naiselikud võimed ja jõud.

Kuidas aga kujuneb naise saatus, kui jõukust on olemas küllaldaselt?

Naise rikkus avaldub tänapäev palju vähem kasvavas majapidamise tegEVuses, majapidamise vormis, naise töövälja laienemises, töötavate abiliste, suurema hulga loomade, pesu, toidutagavarade kaudu, kui lihtsalt suuremas pangaarves. Naise käes kaotab tänapäev jõukus oma tähtsuse majandustegurina, ta muutub ostujõuks. Kõik, mida elu väliselt pakkuda suudab, muutub ostetavaks, luksuseks. Piiramatud tehnilised abinõud, nagu reklaam, pakkimine, kaupade kättemuretsemine — aitavad kaasa selle luksuseseme loomisele, mida tavaliselt nimetatakse daamikiks. Selles ei või kedagi milleski süüdistada. Nii naisproletaarlane kui ka luksusnaine arenemine on nähe, mida mingisugused moraalsed ega klassivihast kantud kaalutlused ei suuda kõrvaldada. Proletaarlise naise ja luksusnaise vahel on erilisi olukordi ja üleminekuid. Näiteks — ühe meistri naine, kes ise ei tarvitse käia palgatööl, elab, kuigi lihtsal kujul, mõnes suunas siiski luksusnaisena; ümberpööratud võib näiteks masinakirjutaja, olgu

soovite.” Tuleb vanu ja keskealisi. Samuti päris lapsukesi: rida ilusaid, sirgeid piigakesi, võrdlemisi kenasti rietatud, kindlasti mitmed ka hea haridusega!

Idealist on hirmsas kimbatuses: peaks võtma selle, kes kõige kibedamini vajab tööd ja leiba. Ühtlasi tarvis leida inimest, kes ei näeks perenaises mitte drakooni, higipressijat ega orjapidajat, vaid lihtsalt — kaasinimest, kes vajab abilist koduste tööde jaoks. —

Leeni on teeninud vanal kohal seitse aastat.

Inimene, õnneseen! See just tuleb võtta, noppida nagu maasikmari! Sarnane pärl! Püsida seitse aastat samal kohal meie kärsitul ajajärgul, — kus kõik inimesed otsides paremat, söeluvad rahutult sinna-tänna, — on tähelepanuväärne, on isegi kangelaslik. Koguni laulatus ei seo enam inimesi nii kauaks.

Leeni on ju vooruste ladu puhtamal kujul! Vastavalt sellele tuleb teda ka kohelda.

Idealist täitub aukartusega. Kutsub Leeni saali, pakub istet, ajab juttu, küsib isa-ema tervise järele. Lahkudes surub sõbraviisil kätt. Kaubad

ta pärit kui heast olukorrast, sattuda seisukorda, mis sarnaneb proletaarlike naise omale, kuigi ta ei muuda oma elamise vorme. Nii proletaarlike kui rikka naise elus on küllalt olukordi, mis on tingitud ürgnaiselikkusest ja on neile ühised. Veel on aga proletaarlike ja luksusnaise vahel suur kiht naisi, kes pole ei täielikult proletariseerunud, kellel aga ühtlasi puuduvad eeldused luksusnaiseks, töökas ja tubli kiht, kus leiavad elavat vastukaja tänapäeva asetatud küsimused ja mida võib nimetada tänapäeva naisliikumise kandjaks.

Naisliikumine juba enne maailmasõda polnud mitte naiselikkuse eksimus, mis kuidagi oleks tahtnud omandada mehelikkust; see oli enesekaitse maailma vastu, mis oli muutunud üleliia mehelikuks ja selle juures mehaaniliseks ning oli peale selle õnestanud naiseliku eneseavalduse võimalused. See sündis võib olla suures osas alateadvuse sunnil. Naised, kes pidid elama ja kannatama uutes majandustingimustes, tundusid enestele korruga õigusetud ja kutsetud. Vabameelselt demokraatlike ideoloogia põhjal otsiti ja leiti selle põhjusena, et naine, nõrgema poolena, aastatuhandeid on olnud rõhutatud seisukorras. Seletati, et tema arenemist on takistatud. Arvati, et olukorda parandab valimisõigus, üheõiguslus ja teised sarnased saavutused. Kuigi see ideoloogia mõneski suunas oli ekslik, — õige oli võitlus ja selle siht, sest naisel ei jäänud tänapäeva mehelikus masinate ja organisatsioonide maailmas ju teist võimalust,

kui võidelda ka enesele selle ilma võimalusi ja abinõusid. Asi ei seisnud ju sugugi selles, nagu oleks nüüd esmakordselt maailma ajaloo võideldud naise „kutsetöö” eest. Juba aastatuhandeid oli naine, kuigi teistsuguses majanduslikes olukorras, töötanud paljudel kutsealadel, ta oli alati osa võtnud majanduslikust elust. Nüüd käis võitlus kutsete eest teaduslikus ja tehnilises ilmas, kus juures eksliku ideoloogia tõttu kahtlemata ülehinnati võimalused. Kuid oli liialt odav ja mõtlematu meeste vastuseis ja nende manitsused, naised peaks jääma voki tahta, mida enam olemaski polnud, sest et mehed ise olid hävitanud selle.

Naisliikumise saavutused on teada. Naine on enesele osalt kätte võidelnud koha uuestiloodud maailmas, aga ta ei ole enesele veel võidelnud kätte naiselikku maailma.

Oli ajalooliselt paratamatu, et oma endisest ilmast väljakistud naine nüüd astus mehe kõrvale. Aga see saavutus pole lõppsihiks. Omas võitluses on naine vabanenud ajaloolistest kitsendustest ja seadustest, mis mehe poolt ja mehe seisukohalt mehe kasuks tehtud. Kuid naised pidid oma võitlust pidama maailmas, mille laad mitte täiel määral ei vasta nende loomule. Nüüd seisavad naised valiku eel, kas nad tahavad lõpulikult kohaneda, neile nii mitmeti võõras praeguses mehelikus maailma olukorras, või aga kas nad tahavad kaasa aidata uue, kooskõolisema maailma korra loomisel.

Mehelikult kujundatud maailma revolüt-

koos! Idealist avaldab lootust heale läbisaamisele ühises elus.

Leeni ära minnes töötab ta endale olla tolle „oivalise” naise vääriline.

Mitte üht paha sõna! Mitte liigseid nõudmisi, mitte üleolevat, silmatorkavat perenaiselikkust!

Kadugu karm käsutamine! Peame vaid nõu igas asjas. Olgu teenijagi perekonna liige selle sõna kaunimas, patriarhaalses mõttes. Olgu meil ühised mured, ühised rõõmud. Elagu Leeni meil neliteist aastat, kui ta elas vanal kohal seitse.. Ei! elagu kolm kord seitse aastat: olen siis mina pahem perenaine tollest eelmisest?! Ega pahandused tule kunagi ühest küljest. Perenaistel on ka oma „kriukad”.

Nii teorias. — Ent hommikune post toob üllatuse: Leenil on äkki haigestunud pimesool: kribib ja kribib. Leeni sõidab maale puhkama. Kahjatseb väga „head kohta”. Varesjalgne kiri vabandab viisakalt. —

Jumala veskid töötavad imetaoliselt: Leeni osutub varsti terveks. Kolme päeva pärast näeb idealist teda teenimas oma hea tuttava juures: pimesool „andis järsku järele”...

Suurimaks üllatuseks kuuleb idealist, et ta olnud teenijat kaubeldes „liig lahke”, mitte küllalt „proualik”.

Leeni soovib perenaiseks „päris saksa”, mitte mõnda untsantsakat, kes teretab igaga kättpidi...

Näete, ka inimlikkus ja lahkus võib osutada üleliigseks mõnikord! Meie demokraatlikul aegkonnalgi ei tohi alati pakkuda istet ja suruda kätt...

— Ei taha olla orjapidaja, aga orje leidub veelgi! — kaebab idealist.

Jälle heliseb kell. Taas tulevad naised pakkuma endi tööjõudu. Tuleb vanu, tuleb noori. Idealist räägib igaga — huvi pärast. Katsub mõistatada iseloomu, kalduvusi, maitset. (Istet ja kätt ei paku enam kellelegi!) On huvitatud puhtinimlikult ühest noorest näitsikust, kelle silmad on peas nagu hirmunud hirvel, kuju nõtk nagu osi. Ainult 18 aastat vana. Ütleb oskavat keeta, — ema õpetanud. — Tubli ema! — Vanemad — talunikud Pärnumaal. Koht pankrotis. Vekslid, vekslid, vekslid... Tütarlapsel on puhtad, õrnad käed. Tema naiselik „kolme vaeva tee” algab vist nüüd. Kes teab, kus ta lõpeb?..

sioon on praegu täies hoos. Juba tundub päris selgesti, et meie hingeliselt, vaimliselt, poliitiliselt ja majandusliselt seisame päris uue ilma korra lävel. Ei saa enam salata ega varjata praeguste võimupiirkondade ja rippuvuste kõikumist. Võib kindlasti oletada, et juba tulevad aastakümned lisavad meie elule vorme ja varjundeid, millistest veel hiljuti ei näinud undki praegu valitsevad poliitilised ja vaimlised voolud.

Kõik see asetab nüüd ka naise sootu uude olukorda. Oleks väga ekslik taktika, kui naine nüüd, kus mees ise viimase sajandi maailma hakkab ümber hindama, kogu hinge, tahtmise, vaimu ning saatuse pühendaks võitlusele selle väärtusetuks muutuva maailma eest. Kes seda teeb, see kuulub ajast mahajäänute hulka ja ei näe, et võib ehitada paremat kui seda, mida meie praegu veel vaevalt küllalt heaks peame.

Nüüd oleme jõudnud punktini, kus võib olla peaks kujundama mingisuguse kava. Mida peab tegema, mida jätma, kuidas organiseeruma? Aga ka see kavade haigus, mille all inimkond kannatab juba aastakümneid, ka see on osutunud väärtusetuks, kuulub juba minevikku. Juba hakatakse olema ettevaatlik uute kindlakujuiiste oletustega rahva ja inimkonna suhtes, juba ollakse ettevaatlik uute oletuste ja kavade lisamisega olevatele, mis ju ka enam ei täitu. Üks suur insener ütles kord, kahjuks ei olevat võimalik revolutsioonidest ja majandus-

listest arengutest valmistada mudeleid, ja neid välja proovida, nagu seda tehakse masinate ja laevadega. Aga meie ajajärgu tehniline mõtte-laad on nagu mingi taud laienenud ka aladele, mis ennast oma laadilt konstrueerida ei lase. Kuid siiski võime teha mõnd oletust naise seisukorra kohta. Kuigi praegu veel valitseb mehhaniline printsiip, kuigi praegu veel nii proletaarilise kui ka kodanlise naise ning ka luksustaami hädad on samad, kui aastakümnete eest, on seisukord siiski nagu lahenemas, ta laheneb juba kõigi rahvakihtide paratamatult kasvava üksteisest rippuvuse tagajärjel. Näiliselt kivenenud olukorrad lahenevad majanduse ja tehnika struktuuri muutustega, paratamatult järgnevad nad osalt ühiskondlise arengu protsessi, osalt aga tehnika enese vormide ümberkujundamisele. Ka tehnika allub edu protsessile, millist ei saa täpselt seletada ja uute masinate kujundamine võib kõige ootamatumalt mõjutada maailma. Paljud majandusteadlased oletavad näiteks, et just uued tehnilised jõud juba on kõikuma löönud praegu igal pool läbilöönud kapitalismi ja sotsialismi antitheesi. Kui meie aga, olgugi esialgu ainult aimame praeguse maailma mõistete ja korra kõikumust, siis pole meie enam sedavõrt valitsevate olukordade kammitsas, nagu see oli veel mõned aastad tagasi.

Inimsoo areng oleks praegu vististi veel kiirem, kui mitte uued majanduslised, poliitilised ja ühiskondlised hädad praegu veel ei pingutaks ka vanu hädasid ja vastolusid.

Kaastundmus kisub idealisti, kuid siiski saab neitsi eitava vastuse.

Hirvesilmis läigahtab vesi. Liigutatult suleb idealist ukse. Pidi peaaegu hüüdma tüdruku tagasi, kuid õigel ajal taipab ta, et tal pole mitte „veksliohvrite” varjupaika pakkuda, vaid ainult üksiteenija koht saadaval.

Helistab järgmine: 45-aastane naine Harjumaalt. „Ei põlga ühtki tööd.” Tõesti, sõrmed on tal jämedad ja punased nagu porgandid. Miina on tööinimene. Tahab näha teenija tuba. Vaadatakse. Heredas valguses ilmneb, et Miinal on silmalaud värvitud, abitult tõmmatud ebatasased mustad jooned laude äärde.

Üllatav! Milleks? — Kas meeldimiseks leivavanemaile või — ajavaimu õhutusel lihtsalt? — Värvipulk rikkus mulje Miinast. Mustad kriipsud ei sobinud noile silmle. Seekord jäi koht saamata.

Ilmus naise, kes olid vahetanud kohte iga kolme kuu tagant, isegi mõne päeva tagant. Üksikud neist olid varustatud üliheade tunnistustega isikult, kes olid välja rännanud või äsja surnud...

Lõppes päev. Haihtus uksekella häirelik tirisimine.

Puh! Väsitav päev: valida, sorida inimmaterjali on raskem tõesti kui teha kehalist tööd. (Muidugi, kui võtta inimest inimesena, aga mitte asjana!) — mõtles idealist uinudes.

Ühes uue päevaga ärkavad ka majapidamise mured: algab küürimine, keetmine, triikimine, koristamine — idealistilgi.

Mõnus on tunda kehalist jõudu, käte vilumust. Huvitav jälgida vaimu reguleerivat, juhtivat osavõttu kõigest.

Polegi nii kole see kodune töö! — otsustab idealist, — aga miks siis ometi on nii keeruline ülesanne leida vastavat abilist majapidamise alal?

See küsimus nõuab tungivalt lahendust! Tuhanded naised helistavad uste taga, pakkudes endid majateenijaks, hoolimata sellest, kas neil on vastavad eeldused seks kutseks või mitte. Pakuvad häda sunnil...

Majatööde alal söövad perenaised ja teenijad vastastikku närve. Rahulolematust kasvab iga päevaga ühel kui teisel poolel.

Ühist keelt on vaja siia rohkem kui kuhugi mujale: võib olla elu lihtsustamist üldse, võib olla rohkem usaldust ja heatahtlikkust mõlemilt poolt.

Kui nüüd uues ühiskonna loomisprotsessis naiselik jõud mitte sellega ei lepi, et ta püüab tegutseda tehnilistel ja teaduslistel aladel koos mehega praegu mõeldumisel olevat ajajärku iseloomustavas mehelikus vaimus, vaid kui see püüab rohkem, nimelt kõigele sellele lisada naiselikku vaimu kas või sellega, et ta ennast ei unusta, siis osutub ka naine oma vaimulaadiga kaaluvaks jõuks ümberkujunevas ühiskonnas. Kuidas on see aga võimalik nüüd, kus naised kord juba on asunud väljaspoole oma endist tegevusala, kus nad on arstid, parlamendi liikmed, raamatupidajad, kiirkirjutajad? Ja, kui ajajärgud muutuvad, siis, kui naised varem mõtlesid aastakümneid ette, kui nad, arvestades antud olukorraga, võitlesid uute vajaduste eest, siis peavad naised nüüd praegu, ka väljaspool igapäevaseid muresid ja ülesandeid, mõtlema kaugemale ja enesele suurtes joontes looma uued tuleviku ülesanded. Meie nägime, et enne masinate võidukäiku mehelik ja naiselik element majanduses olid teatava määrani tasakaalus. Üleminek tehnika ajajärku hävitas selle tasakaalu; naise endine tegevuspõld pole meie ajajärgus enam silmapaistev ajanähe; praeguse ajajärgu iseloomustavamaks nähteks on mehaaniline suurtööstus, milles valitseb mehaaniline mehelik printsiip. Aga uus ajajärk, millesse meie praegu astume, loob tuhandeid olukordi, mida ainult naiselikkus saab lahendada ja juh-

tida. Naiste ülesandeks on neis olukordades tegutseda ja elada iseseisvalt, ilma mehe mõjutusteta ja ümberpöörduvalt — teistes olukordades lasta tegutseda meest, nõuda aga omale igal pool seal tegevusvõimalust, kus ta tunneb, et ta oma jõudu, nagu öeldud — mõjutamatut naiselikku jõudu, kasulikult ja ennast rahuldavalt tööle panna saab. Kui see õnnestub, hoolimata neist raskustest ja takistustest, mis praegu veel maksivad eluvormid igal sammul naisele valmistavad, siis oleks võimalik, et ka meie praeguses tehnilises maailmas valitseks orgaaniline kogu inimkonna jõudude (nii meeste kui naiste) koostöö igal alal, nagu see varem, majanduslise arengu algastmeil valitses. Kui niiviisi uus, kujundamisel olev ajajärk algusest peale läbi põimuks naiseliku elemendiga, vastandina praegu kõdunevale ajajärgule, mis oli kantud algusest peale ainult mehe vaimust, siis oleks mõeldav, et meie peale praegusaja kohutavalt lahkeliise olukorra, jõuaks välja suuremale kooskõlale ja ka kunsti, hinge ja inimlikkuse hallikad jälle värskelt voolama hakkaks, millede nähtav kuvamine praegu luupainajana lasub inimesool.

Eelolevad kaalutlused, mis põhjenevad suurel osal saksa tuntud teadusmehe Eugen Diesel'i kirjatööl, puudutavad oluliselt tänapäeva naise elulisemaid ülesandeid. Tahaks sellepärast loota, et ka eesti naisel ei puudu huvi nende vastu.

— B.

Asetades kala pannile, lõpetas idealist enda mõtete seerija teenijate küsimuse alal:

„Homme tuleb mulle teenija Olga (hiljem ehk mõni teine). Korjan kogemusi tegelikust elust ja teooriast ja pean siis rea selgitavaid kõnesid ainel „Perenaised ja majateenijad“.

„Lniaõie“ karjäär.

Suvirännakud on õpetlikud. Käid siin, käid seal, nelja ilmakaare pool. Siirdud vahel üle kodumaa piirigi. Tutvud uute tüüpidega, uute viisidega, kommetega.

Suvel on liikvel peamiselt intelligents ning ühes temaga liigub ka mõtteid igat seltsi.

Vahel valgustatakse nähteid hoopis uuest küljest, seatakse neid erilise prisma taha — aina imesta.

Mõnikord kisub suud vaid muutama, teinekord lausa naerule, ent too naer võib varjata ka pisaraid...

— Merirand naaberriigis. Publik voolab suurde, euroopalikku kohvimajja. Laud asub tihedalt laua-

küljes. Rahvast — nagu kuninga tütre pulmas. Kohv aurab. Aroom elustab vestlemist.

Tantspõrandal keerleb mitukümmend paari korraga.

Hulk noori, sihvakaid naisi liigub tantsutaktis meeste juhtimisel edasi-tagasi. Tualetid kirendavad suviröömsais värves.

Huvitav jälgida naiste elastilisi samme. Õeldakse, et kõige kaunimini tantsivad naised, kes ei tee katsetki suhtuda liikumisse mõistusega.

Naine — öeldakse — ei peagi tantsima, vaid ainult alluma tantsivale mehele. Naine peab laskma end tantsitada, siia-sinna lükata. Algatus kuulub vaid mehele. Naine kobab jalgega nagu pimesi põrandat, oodates tõeget, märguannet vajumiseks, hõljumiseks edasi, tagasi, paremale, pahemale.

Mees valitseb tantspõrandat, jagab tummalt käske. Naine kuuleb sõna kooskõlastades samme mehe sammudega. Vahelduseks vaatab ta mehele silma, jagab töotusi, lubadusi tänaseks, homseks, võib olla eluajaks... Silmade kõne võib olla väga ilmekas.

Tantspõrandal püstitatakse õhulosse ja lammu-

Vabahariduslikke sihtjooni.

Kui pea unustab inimene teadmisi, mida õppinud nooruses, kui harva säiluvad väärtused, mis kord olnud nii lähedal, sellel, kes kooli lõpetades satub elukutsele ja ümbruskonda, kus ta enam ei tegutse vaimlistel aladel.

Ent siin tuleb appi vabaharidustöö, mille ülesandeks on hoolitseda, et meie vaimline mina püsiks vastuvõtlikuna kuni elu lõpuni. Vabaharidustöö korrapärase tee on — viia lõpule nooruses alustatud haridust. Juhusel, kui nooruses omandatud teadmised, ei paku kõlbuliku aluspinda edaspidiseks vaimliseks tööks, peab vabaharidustöö toimima nagu ehitusmeister, leides eest kõlbmatuid või kõikuvaid alusmüüre. Kuid tuleb arvestada, et selle toiminguga tagajärjed on sageli kaheldavad, kuna nooruses loodud vaimline alusmüür on tugevamaid aluseid vaimlises elus.

Vabaharidustöö vahendid on samad, mis igal teisel vaimuharival alal: haridusvarade kasutamine ja vaimline töö.

Vaimlised varad ei kuulu üksikuile, nad on perekonna, ühiskonna, riigi, rahva ja terve inimese omandused ja eluallikad. Need mõjutavad ühiskonna elu, annavad viimasele tegutsemiseks vahendid ja sisu. Ühine, tundmuseluga seotud, vaimline vara süvendab ja mitmekesistab elu vähemates, kui ka suuremates ühiskondades. Ühises vaimlises naudingus, ühises

rõõmus ja eluteadvuses peitub jõud ja ühiskonna haridusjuured.

Ühise keele, traditsioonide, teaduse, kunsti ning nende kandjate pärast ühinevad inimhulgad, suguharud ja rahvad, jõudes alles selle kaudu teadvusele ühisest kokkukuuluvusest.

Kõigile neile rahva ja riigi ühistele väärtustele peab tugema ka vabaharidustöö.

Vaimlise hariduse tõstmine täiskasvanute seas on vaba, s. t. on vabatahtlik ning nõudev vabaalgatust ja tegevust.

Vabaharidustöö tähtsuses ei saa kahelda, sest mis kasu oleks vastasel korral sellest, et meie kooli kaudu vaimlisi jõude arendame, neid vaimliste varade ja väärtuste juurde juhime, jättes neid edaspidi koolist lahkunult saatuse hooleks.

Noorte kasvatamine ja õpetamine ilma vabaharidustööta on külv ilma lõikuseta.

Vabahariduslikud asutused ja organisatsioonid olgu kättesaadavad kõigile. Viimased peavad pakkuma vaimlist värskust, vaimlist toitu ja tegevust. Vabaharidustöö peab rahuldama ka iga üksiku nõudeid, pakkudes seda, mis temale omane ning vastuvõetav.

Selle seisukohaga tuleb arvestada ka tehes vabaharidustööd naiste seas. Tuleb kohandada töö vastavalt naise huvidele, arvestades tema psühholoogiliste iseärasustega.

tatakse neid, vahel külma rahuga, vahel suure ärevusega.

Lammutamisel puruneb ikka osa materjalist. Unelmlossi hävingul pudeneb inimrinnas midagi habrast, õrna: võib olla usk headusse, aususse, usk — inimesesse ... —

Naaberlaudkond koosneb kolmest külalisest: elatanud daam, suurilma pretensioonidega, jutukas, täies meheas härra ning noor blond naine, kellel silmad sinised kui linaõied.

Noor daam kannab nime, mis ei lase salata tema eesti päritolu.

Mees — prantsuse orientatsiooniga slaavlane, kindlasti kõrgema haridusega — paistab olevat joobumuses kas alkoholist või tunnetest kauni naise vastu.

Jutt keerleb ilmlõpmata, tüütuseni „Linaõie” ümber: „armastan”, „jumaldan” põimub igasse lausesse.

„Armastan” nii, nagu pole armastanud ühtegi naist, ei juhuslikku, ega seaduslikku — esimest, ega teist, — armastan, sest soomesugu naine on mehele rohkem kui slaavi naine: ta on mitte ainult armuke, vaid ka sõber, keda võid usaldada ...”

Sooviksin, et ta jääks mu juure kauaks, kauaks — surmani! Ent siiski, — kui tuleks india prints ja puistaks ta jalgele müinasjutulikke varandusi, laseks ma oma kallima vabaks, loobuks tast: oleks ebaaus rikkuda naise karjääri ...”

— Karjääri? — imestab vanem daam.

— No jah, karjääri! Naisele on meheleminek sama, mis mehele hea koha leidmine, tõusmine teenistuses, — karjäär. See on elus kõik — kõik!

Mugavused, tualetid, aineeline kindlustus mehe abil, — kas pole see naise karjäär? Muud karjääri tal ju polegi.” —

Lühike ja selge teooria. Vanem daam katsub vastu vaielda. Mees teeb käega tõrjuva žesti, ajab iseteadvalt rinna ette ja viskab võiduka pilgu naaberlaua suunas. —

Kes tohib aga piirata kodaniku sõna- ja mõttevabadust? —

„Linaõis” kuulab, vaikib. Nägu sfinksilikult läbipaistmatu, rahulik. Ta hästikasvanud, sihvakat figuuri katavad kallid rõivad. Sirgete, piimvalgete sõrmede roosad küünekesed on ammu unustanud töö.

Saksa mõtteteadlane Simmel nimetab naist subjektiivse kultuuri kandjaks. Mitte niivõrt kultuuresemete valmistamine, mitte objektiivse kultuuri loomine ei ole naise otsekohene ülesanne, kuivõrt just kultuuri toomine isiklikku ellu ja oma lähemasse ümbrusesse, mis on nii omane naisele. Naise üldisteks psühholoogilisteks omadusteks arvatakse olevat: altruistilisi kalduvusi (hoolekanne) huvi individuaalse vastu, instinkti, erost vastandlikult logos'ele, emotsionaalsust, intuitsiooni, suggestiivsust, pedagoogilisi kalduvusi jne. Kõik need on omadused, mis naist viivad lähedale elule ja tema suhetele, millest tingitud ka see, et naist huvitab kõik mis eluline, mille pärast ka vabaharidustöö naiste seas peab olema eriti eluline.

Isikus peituvate vaimliste jõudude arendamine on tänapäeva hariduse sihiks, nende väljakujundamine on ülesandeks igale isikule. Kuid nii mõnigi küsib, kust võtta raha, kust võtta aega, sest ka naine on koormatud aja raskustest, olgu see kas perekonnaema, kes peab arvestama, kokkuhoidma ja perekonna muresid kandma, või kutsealal tegutsev naine, kellel samuti tuleb võidelda olemasoluga. Ent tung sisemise täiendamise poole nõuab ka naiselt vabahariduse alal tegutsemist ja uute teede ning võimaluste otsimist enda arendamise alal. Tänapäeva edumeelne naine peab oma kõige lähemas ümbruses — perekonnas looma vaimlise õhkkonna, mida perekonnaliikmete vastastikk-

ses mõistmises, üksteise täiendamises ja huvides ühiseks võib nimetada.

Seda kõiki suudab aga teostada naine, kes ei uppu argipäisusesse, vaid endale ikka ja jälle püüab ammutada uusi eluväärtusi ja uut vaimlist värskest vabaharidustööst.

Vabaharidustöö teostub peaaesjalikult raamatute, rahvaülikoolide ja organisatsioonide kaudu. Organisatsioonide võrk on meil üle maa kujunenud õige tihedaks, nii et mõnel pool kurdetakse isegi nende ülirohkest, mis killustab jõude.

Vabahariduslike organisatsioonide peaaesandeks on teha üldinimlikku — riigikodaniku — ja seltskondlikku kasvatustööd.

Vabaharidustöös käsitatav aine peab olema väga mitmekesine, huviäratav ja eluline ning vastav osavõtjate kalduvustele. Tuleb pakkuda kunsti ennast, mitte kunstiteadust, kunstieset, mitte uurimusi selle kohta. Luuletusi, mitte ainult arvustusi, ega kirjaniku elulugu. Loodusteadust katses, mitte ainult sõnade kaudu. Tehnikat — valikus jne. Ettekannete kõrval on tähtsad läbirääkimised, katsed, ekskursioonid ja muud.

Kuna tee ilma läheb kodumaa kaudu, tuleb esmajoones käsitada kodumaad. „Vabahariduslikud organisatsioonid kasvatagu kodumaalasi, kes ulatavad välisilma mõistuse ja kätega, kelle südamejuured aga peituvad kodumaa sügavustes. (J. Teris.)

E. Mägi.

Auto, pärlid, hõberebane — kõik on talle juba annetatud. Lühikese ajaga (nagu selgub jutust) on tehtud „karjäär“. Kindlustuski vist olemas pangas.

Oo, „Linaõis“ võib olla uhke: tal on mõju! Loodetavasti tuleb ka india prints kalliskivide hunnikuga.

Miks mitte naerda ja hõisata?.. —

Ent „Linaõie“ silmis väriseb kurbus. Vaevalt-märgatav, kerge nagu pilveke põuases taevast, kuid ometi — kurbus...

Oli tal homseks oodata õmblejalt liig suurt arvet?

Ihkas ta valgete pärlite asemel roosaid?

Saabus talle täna kiri emalt?...

Või ehk tuli meelde teine karjäär: töö ja tegevuse karjäär, mõtleja naise isiklik, rippumatu karjäär?..

Aurab kohv. Meelitab aroom...

Käo Orvik.

Mina ja Minu.

(Järg ja lõpp).

See polnud just meelitus meile, kohalikkudele elanikkudele. Kuid ma arvasin, et mitte need inimesed pole kõige targemad, kes püüavad tegutseda suurepäraselt. Pealegi läks ju Osvald varsti jälle oma suure maailma, kus ta peagi unustab Lily hääle, samuti ka meie arusaamatuse. Küllap seal ta tundmused varsti ununevad.

Mul oli õigus Osvaldi ärasõidu suhtes. Ta sõitis minema äkki, ilma jumalaga jätmata. Järgmisel neljapäeval, peale meie väikse jutuajamise, kuulsin ma, et keegi mind väljast hõikas.

Ma avasin köögi ukse ja nägin hoovi peal Bunch Gooch'i.

„Kas sa oled näinud Osvaldi“, küsis ta suure kiiruga.

„Ei“, ütlesin mina. „Kas midagi on juhtunud?“

„Eile õhtul ta ei tulnud koju ja mu naine on väga mures. Koos Lily'ga sõitsid nad minema meie vankris ja peale selle pole keegi neid näinud.“

Tänapäeva naised.

Selma Lagerlöf.

Selma Lagerlöf, tänapäeva tuntuim, tunnustatuim, ühtlasi kõigi poolt eranditult armastatud naiskirjanik, pole tundmatu ka meil Eestis. Paljud tema tööd on tõlgitud eesti keelde ja on ka meil leidnud suure ja vaimustatud lugejaskonna.

Meile, naistele, tähendab Selma Lagerlöf palju rohkem, kui tavaline edukas naiskirjanik. Selle suure ja sügavahingelise naise arenemiskäik on hiilgavaks tõenduseks üksikisiku arenemisvõimalustest ja tiivustab tööle ja edasipüüdmisele igatühte, kes süveneb selle suure naise, kogu Rootsi uhkuse, elutõesse ja senisesse elukäiku. Kogu maailma naistel on küllalt põhjust hinnata Selma Lagerlöfis mitte ainult suurt kirjanikku, vaid ka naiste õiguste ja püüdumiste tulist eestvõitlejat. Omal ajal, kui Rootsi naised algasid oma edurikast võitlust uue, ajakohase perekonnaõiguse eest ja seksotstarbeks kogusid lühikese aja jooksul üle 250.000 naise allkirja, oli Selma Lagerlöf üks tulisematest eestvõitlejatest selle küsimuse eest. Nii kõnes kui kirjas tõendas ta, kui õigustatud on naiste nõudmine õiglase perekonnanõu seaduse järele, kui palju just selle seaduse õiglustest oleneb riigi, rahva ja kodude elu. Noil aegul, käesoleva sajandi algaastail, mil kogu

maailma naisliikumine oli veel kobav ja väljakujunemise astmel, seadis Selma Lagerlöf üles tähised, mille all tänapäev toimub kogu maailma naisliikumine. Tema on olnud alati tulisem rahupooldaja ja rahuaate eest võitleja. Ja oma isiku võluvuse ning oma kirjatööde kõrgeväärtuslikkusega on see suur naine palju kaasa aidanud naiste tunnustamisele, ta on seda teinud suuremal määral kui väga paljud naisõiguslased. Sest tema ei võitle naise eluõiguste eest mitte terava vaimuõõgaga, mis alati võib välja kutsuda vastuvaidlemisi ja teravusi, vaid ta on väga naiselikult ja lihtsameelselt joonistanud inimsaatusi ja on soojasüdamiselt tõendanud, et ainult tõsidus, enesevalitsemine, lootus kõrgema jõu peale, teadmised ja õiglus on inimväärilise elu ja ühiskonna alusambad.

Punase niidina tundub rootsi suure luuletaja elukäigus ta armastus oma kodumaa ja isakodu vastu. Kirjaniku vanaema oli tuntud muinaslugude jutustaja; nii said kodumaa muinaslood juba varajases lapsepõlves Selma Lagerlöfi vaimu omanduseks, said õieti selleks aluseks, millel nii lopsakalt kasvas ja arenes noore inimhinge luulelend.

Lapsepõlves tabas väikest Selmat pikk ja

„Kas sa oled küsinud Candido Barela't nende järele?“ ütlesin mina.

„Ja, ma praegu tulengi Barelade poolt“, vastas Butch. „Proua ütleb, et Candido läks välja eile peale õhtusööki ja on kadunud. Kas sa ei arva... Butch siiski ei küsinud, mida arvan, kuid ma nägin et meie mõtlesime mõlemad sama; Candido oli kardetavalt äkiline, kui keegi teda ärritas.“

„Küll nad kõik tagasi jõuavad“, ütlesin ma. „Oma laulu ja mängu juures unustasid nad aja. Kui ma kella kümneni sinu käest teateid ei saa, siis tulen sinu poole ja siis algame otsimist.“

„Suur tänu“, ütles Butch ja pööras oma hobuse kodu poole.

Ma asusin just oma kiirema hobuse selga, kui ma nägin jaamaülemat, kes oma kontorist välja tormas, lehvitates käes telegrammi.

„Telegramm Lilylt proua Griggs'ile,“ hüüdis ta „Lugege seda.“

„Kallis ema“, käis telegramm. „Oswald, Candido ja mina sõidame New-Yorki. Ära muretse minu pärast. Hobune ja vanker on Dawsonis, Kelly tallis. Lily.“

Saadetud oli telegramm Dodge City'st Kansases.

Griggs'i rõdul oli juba hulk rahvast, kui mina sinna jõudsin.

Proua Griggs luges läbi telegrammi ja ulatas selle siis Amos'ele.

„Mu Jumal“, oigas see. „Nemad — — —“

„Lase mind ka lugeda“, karjus proua Gooch ja kiskus telegrammi tema käest. Ta luges selle läbi ja laskis ta siis maha kukkuda. „Ah, see tüdruk, ta hävitab Osvaldi! Ta rikub kogu ta tuleviku! Ja samuti Candido oma“, kisendas ta, pöördudes proua Barela poole.

„Muidugi pole Candido nii tähtis. Tal pole mingit tulevikku. Aga Osvald!“

Butch pani oma kääe ta õlale. „Tule, läheme kodu, Heloise“, ütles ta.

Proua Griggs istus maha rõdu astmele. Ta oli surmakahvatu. „Mul on kahju, nii hirmus kahju“, ütles ta.

„Sul peabki olema kahju, Fanny“, ütles Griggs. „Ma olin kohe sellele vastu, et need näitlejad tulid mu majja. Aga nad olid ju sinu sugulased.“

Meie kõik läksime minema.

„Ja selleks siis Lily vedas teda kirikusse!“ ütles mulle proua Sackett.

vaevarikas haigus, mis teda kauaks ajaks eraldas teiste laste rõõmsatest vallatustest ja mängudest, kuid selle eest arendas temas armastust muinasjuttude ja pildiraamatute vastu, arendas ta enesesse süvendamist ja sundis teda juba varakult järele mõtlema elu üle. Selma kodumajas valitses hea, lõbus ja vaimurikas õhkkond; juba eelmised põlved selles perekonnas olid tuntud tujuküllased elukaaslased, nii mõnigi neist oli päris silmapaiste vaimutegelane. Tundus päris loomulik ja ei äratanud väiksematki imetlust, et väike Selma juba varakult riimis ilusaid luuletusi perekonna pidude puhul; sama endastmõistetavalt paneb pärastpoole suur ja kuulus kirjanik oma kunsti mõne isamaalise või kultuurilise pidustuse teenistusse. Noort tütarlast, kes kooliõpetajate seminaris kirjutab oma esimesed sonetid, ei sunni taga vähemgi auahnus.

Aga kui ühel tunnil, mil tema hinge jumalik säde ära tundis kodumaa muinaslood luuleainena, temale endastmõistetavalt avanes ta elu ülesanne, oli ta täitsa teadlik ja töötas selle kallal ennastsalgavalt. Kümme aastat on ta kooliõpetaja Landskronas, kuid oma kutsetööle andub ta suure innuga enese kirjandusliku arenemise kallal ja suurtes hingeheitlustes valmivad siis juba algkujus ta suured teosed.

Raske saatuse hoobina tundub temale isa surm, mida veel suurendab asjaolu, et perekond sunnitud oli ära müüma kodumõisa, mis pikkade põlvede kestel olnud perekonna oman-

dus. Oma valust saab ta jagu selle lõpmatu armastuse abil, millega ta kirjeldab oma kodumaa loodust, inimesi, ümbrust.

See suur armastus tasub end. Ning 20 aastat hiljem võib ta ise omal jõul tagasi osta kodumaja ja mõisa, põllud, metsad ja järved. Ning alles nüüd on ta rahulik ja õnnelikumalt kui varem tunneb ta oma loomisvõimet; veel enam süveneb ta oma kodumaa südamesse ja kirjeldab meile selle salapära ilu.

Ei muuda teda ei tunnustus, ei auavaldused, ei suured ja korduvad reisid. Esikohal ta tundmuses ja ta loomingus seisab ikka kodumaa ja isakodu armastus. Sellest armastusest ammutab ta jõudu, selles on ta suurus, sellega on ta võitnud ilmakuulsuse, sellega õpetab ta ka meid kõiki ning on meile eeskujuks. Just selle, tema töödes nii selgelt peegelduva armastuse tõttu tõlgitakse ta töid igasse keelde, loetakse neid miljonites eksemplarides.

Selma Lagerlöf on täiesti apoliitiline isik — teda huvitab esijoones inimkonna hingeline elu. Tema on suur rahuarmastaja ja tõstab oma mõjuva hääle sõja vastu, sõja vastu rahvaste vahel, inimesikute vahel, suguharude vahel.

Täiel määral väärib Selma Lagerlöf'i suur, tõsine, vormilt täiuslik, sisult rikas kunstilmakuulsuse ning see ei kaota ka aegade pikmel oma väärtuse.

Märbacka mõisa, Selma Lagerlöf'i väiksesse

„Milleks?“ küsisin mina.

„Et ahvalleda Osvaldi temaga põgenema“, hüüdis ta. „Ma süüdistaks Osvaldi, kui Lily poleks sundinud kahte meest enesega kaasa.“

Üle terve aasta ei kuulnud ma enam midagi Lily üle. Osvald ei kirjutanud oma tädile sõnagi tänutäheks temale näidatud lahkuse eest. Vähemalt ei kuulnud meie selle üle midagi.

Candido saatis oma emale esimese kolme kuu jooksul neli postkaarti. Meie kõik lugesime neid, kuna seal ei seisnud muud kui „ma olen terve ja loodan, et ka sina seda oled.“

Proua Griggs ei näidanud ennast väljaspool oma talu peale oma igapäevase sõidu Dawsoni, kuhu ta viis omad munad ja või. Ta ei käinud enam kirikuski koos Amosega. Kuid kunas ma ka hilisel õhtul ei mõõdunud nende majast — ikka põles seal eestois tuli.

Samal nädalal, kui Amos ostis enesele auto, kuulsin ma esmakordselt jälle Lily üle.

Amos ütles, et ta ostis auto aja ja raha kokkuhoidmiseks. „Ma jõuan ära käia Dawsonis oma või ja muna-dega aja jooksul, mil mu naine oma sinnasõiduks rakendas hobust“, šeletas ta.

Paar päeva hiljem tuli proua Griggs minu juurde. Kaenla all oli tal ajalehepaberisse mähitud pakk. Ta ütles: „Härra Mulbery, kas ma võiks kõnelda teiega paar sõna neljasilma all?“

Ma viisin ta oma väiksesse töötuppa.

„Ma ei tea, kas teie tahaks teha midagi minu heaks ja pidada seda pealegi saladuses?“ küsis ta.

„Saladusi oskan ma hästi hoida, ütlesin ma. „Mis ma tegema pean?“

„Ma olen teinud vähe pitsisid“, ütles ta, nokitsedes oma pakki. „Õhtuti, kui Amos juba magab. Ma õppisin kloostri tegema ilusaid, ehtsaid pitse. Härra Bowman Dawsonis ostab neid ja saadab raha Lily'le. Lily kirjutab mulle tema kaudu. Ma saan kirjad kätte, kui viin sinna pitsid. Kuid nüüd, kus Amosel on auto, ei saa ma seda enam teha. Ja kuna Amos alati mulle teeb etteheiteid Lily pärast, ei või ma teda paluda. Ma arvasin, et ehk teie võiksite nüüd ötendada seda minu eest. Teie käite ju iga nädal Dawsonis?“

„See ei tee mulle mingisugust raskust, proua Griggs“, ütlesin mina. „Ja muidugi jääb see meie saladuseks. Kuidas käib Lily käsi?“ Mul oli keele peal

kodumõisa, tulevad kokku kogu maailmast lugematute niidikestena tänapäeva mured ja õn-
ned, kaotused ja saavutused. Sest oma töö
kõrval leiab Selma Lagerlöf veel aega hiigla-

suureks kirjavahetuseks. See tänapäeva sil-
mapaistvamaid naisi õigu meile kõigile eesku-
juks oma soojasüdamlise isamaa- ja inimar-
mastusega.

Idamaade naine Sovjetide riigis.

Saksa naisiiidu häälekandja viimases numb-
ris ilmus huvitav kirjutus venelase sulest, mil-
les antakse kujukas ülevaade praeguse Vene
valitsuse suhtumisest naistele kui poliitilisele
tegurile ja neist raskustest, mida see suhtu-
mine ja naise kaasatõmbamine poliitilisse ellu
kaasa toob Venemaa idamaistes osariikides, kus
teravalt kokku põrkavad praegusaja vaba ja va-
nausuliste kammitsate vaim. Arvame, et kirjel-
datud olukord on huvitavaks täienduseks prae-
gusaja naise seisukorrale ja et ta sellisena hui-
vita peaks ka meid, mispärast ta allpool ära
toome.

Kogu sotsiaalse liikumise ajaloos leidub
vaevalt kedagi teist, kellel naise vabastamine
on olnud rohkem südame asjaks, kui seda oli
Lenin. „On võimata tõmmata kaasa poliitikale
rahvahulkasid, kui naised välja jäetakse poliit-
tilisest tegevusest”, seda lauset kordas Lenin
nii sagedasti ja nii veenvalt, et see nüüd on
saanud sovjetide poliitika peatähiseks. „Iga
kõõgitudruk peab õppima valitsema riiki”, üt-
les ta kord ja neid sõnu, kuigi nad alguses sage-

dasti põhjustasid pilget, võetakse praegu Ve-
nemaal väga tõsiselt, peale selle kui revolutsio-
nion algatas tõsiselt naise vabastamise Venemaal,
Vene Idas ja peale selle pea kõigis Aasia
riikes. Ida naise vabastamine on osa enamlaste
sotsiaal-poliitilise revolutsiooni programmist
Idas. Juba vähesed kogemused poliitilises töös
Aasia rahvaste keskel näitavad, et Aasias pole
mõeldavgi poliitiline ja sotsiaalne revolutsioon,
võimalik et sellega kaasas ei käiks põhjalik kultuu-
riline revolutsioon. Kultuuriline revolutsioon
aga tähendab võitlust uute elamisviiside, uute
eluvormide pärast. Ning see kultuuriline re-
volutsioon, mille võit tähendaks venelaste sil-
mis ühtlasi uue poliitilise korra võitu, toimub
peaaegu igalpool vene idas — Kaukasuses, Tur-
kestanis, Siberis ja Kauges Idas.

Abinõusid, milledega tahetakse murda vana
eluvormide kindlusi, tarvitab sovjetide valit-
sus praegu mitmes suunas. Poliitilisel alal
tarvitatakse abinõuna rahvuslise autonoomiale
teevalmistamisega, vabastatud rahvaste esita-
jaid määratakse kõrgematele ametkohtadele. Ma-

küsid. „Ja Osvaldi ja Candido oma?” Kuid seda ma
tundsin, et parem on neist vaikida.

„Ta ei kirjuta palju enesest”, ütles proua Griggs.
„Aga ma arvan, et ta elab päris hästi. New-York on ju
nii suur linn.“

Üle kahe aasta vahetasin ma Bowmani kaupluses
pitse kirjade vastu.

Mõnikord ootasin ma, kuni proua Griggs luges läbi
kirja, sest oleks olnud päris huvitav kuulda midagi
Lily üle. Kuid proua Griggs ütles ainult: „Näib, et
Lily on õnnelik”, või jälle, „näib, et tal oli väga tarvis
raha. Ta on nii õnnelik et ta seda sai.“

Viimase pitsi viisin ma linna ühel laupäeval.

Kui ma tulin kirjaga proua Griggs'i juurde, istus
ta elutoas laua juures. Laual põles lamp, mis mind
imestama pani, sest väljas oli veel päris valge.

„Seekord on Lily'lt õige raske kiri”, ütlesin mina.

Ta sirutas mulle vastu oma käe ja ma andsin te-
male kirja.

„Kas teie ei istuks silmapilguks, härra Mulbery?”
ütles ta.

Ta ei avanud kirja, nagu ta seda ikka tegi, vaid

keerutas seda oma käte vahel. Mulle tundus kohe, et
midagi on korrast ära. Nii ma siis istusin ja ootasin.

„Ma — — ma pean teid paluma, et teie loete mulle
ette selle kirja”, algas ta. „Nüüd on see käes — ma
teadsin, et see tuleb — mul oli niisugune hirm, ma
püüdsin küll ikka uskuda, aga, härra Mulbery, — ma
ei näe midagi. Ma olen pime.“ Ta hakkas käega kinni
oma kurgust, nagu lämmataks teda midagi.

„Aga, proua Griggs'i,” ütlesin mina, „võib olla põ-
legi asi nii paha. Ehk peate ainult muretsema enesele
teised prillid.“

Aeglaselt raputas ta oma pead.

„Ei, ma olen ikka pimedaks jäänud. Ma teen veel
vahet valguse ja pimeduse vahel, aga ma ei näe isegi,
missugusel toolil teie praegu istute. See juhtus mine-
val ööl. Juba tükk aega oli mu nägemine halb, pitsi
tehes pidin ma töötama ainult sõrmede abil. Kuid vii-
masel ööl ei näinud ma enam niiti ega nõela. Ma ei tea,
kuidas ma ütlen seda Amos'ele — ja Lily'le.” Ta hää-
l murdus, kuid ta ei hakkanud nutma; ainult ta värises,
nagu laps, kes kardab müristamist.

„Kas teie loeks mulle Lily kirja?” ütles ta ja ulatas
selle mulle.

janduslise alal püütakse arendada rahvuste iseseisvust, arendada nende majandust, luua kohapealset proletariaati ja viia läbi maareformi. Kultuurilisel alal — levitada kirjaoskust, arendada rahvuslist kirjandust, keelt ja kunsti. Kombluse alal võideldakse ebausuga, metsikute kommetega ja tooreste õigusmõistetega.

Vormiliseit on ju uus kord igal pool maksev. Kuid endine elu ja endine kord on endid kindlustanud lugematuis kaitsekaevikus ja võitleb uue vastu igast kirikutornist, iga ajaloolise kivi tagant, igast abielu magamistoast.

Ning kas saabki olla kerge uute eluvormide läbiviimine uutes rahvuslistes vabariikides, kui need, kelle hoolde on usaldatud uuenduste läbiviimine, sagedasti ise veel suurel määral on vanade harjumuste ja veendumuste kammitsas? Toome ainult mõned näited. Dagestanis praegu veel kasvab kohapealsete kirjaoskamatute kommunistide arv: 1924. a. oli neid 14 prots., 1926. a. — 24 prots., 1927. a. — 29,4 prots. Ning peale selle tulevad sealt ametlikud teated, et partei liikmedki on väga loiid võitluses usuliste ja teiste eelarvamistega. Kabardino — Balkar'i autonoomses osas oli 1925. aastal „komsomol'i" (kommunistiline noorusliit) liikmete hulgas 75 prots. kirjaoskamatuid. Turkmenide vabariigis oli 1927. aastal ametlikult 8006 kommunisti, nende hulgas 24 prots. kirjaoskamatuid, kirgiiside vabariigis — 43,4 prots. Naiste ostmine ja õdede ning tütarde müümine toimub veel isegi kohapealsete võimukandjate

hulgas. Ka nüüd veel käivad paljud kommunistlised rakukeste liikmed mosheedes. Kui partei nõuab kõige ägedamat võitlust naiste müümise ja ostmise, alaealiste abiellumise ja naiste vangis pidamise vastu, tulevad neis vabariikes igalpool veel reagentreeritud kommunistide hulgas ette tuhanded juhud naiste ostmisi ja müümisi.

Vaimulikkude mõju ja ebausku on veel väga tugevad. Dagestanis kutsus mullah (mohamedi vaimulik) peale ühe sovjetide valimisteelse naistekoosoleku naised enese juurde ja seletas neile, et nad Korani õpetuse järele ei tohi osa võtta valimistest. Suurem osa naisi allus mullah nõudmisele. Kaukasuses oli usuvabaduse väljakuulutamise üheks tagajärjeks see, et püstitati terve rida igasuguste ebajumalate templid.

Kuid võitlus uuenduste vastu osutub vana-meelsetele ikka raskemaks. Revolutsiooni algusel kui sovjetide valitsuse maksmapäsemist seletati iahtumatuks venestamisega, oli kerge võidelda uuenduste vastu rahvustunde alalhoiu nimel. Kuid vahepeal on selgunud, et sovjetid igalpool püüavad arendada just rahvuslist enesemääramist, uute eluvormide ja uue sotsiaalse korra läbiviimiseks kasutatakse just rahvuslist tunnet. See nõrgendab suuresti niihästi vaimulikkude kui kohapealsete vana eluvormide pooldajate mõju. Eriti suure tähtsusega on selle juures vanade, komblusel ja usul põhjendavate kohtute hävitamine ja nende asetamine uute

Ma avasin kirja. Lily kirjutas hästi, kuid ta oskas kirjutada rohkem ja ütelda vähem, kui ükski teine inimene, kelle kirju ma olen lugenud. Ta tänas proua Griggs'i viimase raha eest; ta ütles, et on tõesti armas onu Amos'e poolt, et ta annab raha temale saatmiseks; ta ütles, et ta on rõõmus, et talu annab temale nii head sissetulekut; ta arvas, et auto saab neile olema suureks abiks ja küsis, kas tädi juba oskab teda juhtida. New-Yorgis ei olla hobuseid enam palju nähagi; just nüüd olla seal külm ja lumi; kõik kauplused olla jõulueelselt ehtinud oma aknad. Ja kõige viimaks ütles ta, et ta vajab hädasti ja kindlasti kolmsada dollarit. Kui onu Amos saadab temale selle raha, siis ta rohkem kunagi ei küsi ja loodab, et ta osa sellest suudab maksta tagasi kaunis varsti. Ta lõpetas kirja paari armsa sõnaga proua Griggs'ile ja onu Amosele ja lisas veel kord juurde, et mida rutem ta saab palutud raha, seda õnnelikumaks see tema teeb.

Proua Griggs toetus tooliseljale. Ta võttis ära omad prillid. „Ei, prillid ei aita. Ma juba olen neid vahetanud — kolmsada dollarit!“ sosistas ta. Siis välgukiirelt pani ta prillid lauale ja sirutas minu poole käded: „Härra Mulbery“, küsis ta, „kust saan ma kolmsada dollarit?“

„Ma usun, Amos võiks hästi“, algasin ma.

„Ma ei või küsida raha Amose käest“, hüüdis ta vahele, „Amos ei mõista. Teie kuulsite, mis ta mulle ütles, kui Lily ära sõitis. Lily pole tema laps — ta on minu oma!“ Ta tõusis püsti ja kobas minu poole. Ma võtsin tema käe. See oli külm kui jää. „Kas teie, kas teie ei annaks mulle selle raha? See võib otsustavalt mõjutada Lily elu“, palus ta.

Ma mõtlesin. „Mul on just praegu käsil mitmed uuendused mu majapidamises. Ma olen neisse pannud kogu oma raha.“

Proua Griggs'i väike käsi värises mu peos. „Aga härra Mulbery, ma maksan selle teile ju tagasi. Ma annan teile oma sõna. Kuidagi viisi muretseen ma selle raha ja maksan teile ära.“

„Hea küll“, ütlesin ma. „Homme kirjutan ma kirja ja saadan raha ära. Ma ütlen Lily'le, et teie silmad on vähe haiged ja arst on teid käskinud neile puhkust anda, ja et Amos on kodunt ära äriseisul. Ja ärge muretsege tagasimaksmise pärast. Meie õiendame seda, kui teie silmad jälle on terved.“

„Oo, härra Mulbery, ma ei tea, kuidas teid tänada“, ütles ta ja hakkas nutma.

rahvusliste sovjetide kohtutega. Vana Vene seadus tundis mitmet liiki rahvuslii kohtuid (Soomes, Balti riikes, Poolas jne.). Eriti te gutsesid Kaukasuses ja Turkestanis kuni kõige viimase ajani nõndanimetatud „shariatlised” ja „adatilised” kohtud. („Shariat” — vaimulik mohamedi õigus, „Adat” — kombetele ja harjumustele rajatud õigus). Mõlemad kohtud tunnistasid orjapidamist, mitmenaisepidamist ja verist kättemaksu. Kultuuriliselt asus Adat madalamal Shariat'ist, sest ta õigustas ka kehalist karistust ning tervet rida kohalikke met sikuid kombeid ning tema mõistete järele ei käinud naine üldse mitte kohtupidamise korra alla, teiste sõnadega, naine ei võinud enesele kaitset paluda kohtu kaudu ega ka vastutust anda kohtus, vaid allus täiel määral ja vastu vaidlematult meestele. Sovjetide võimu maksmapanemisel jätkasid need kohtud pea igalpool oma tegevust ja alles viimasel ajal on asunud nende likvideerimisele. Kuid hoolimata nende ametlikust likvideerimisest jätkavad nad veel praegugi väga paljudes kohtades oma tegevust ja kujundavad salajase vabatahtlise kohtupidamise. Igalpool käib nende vastu väga aktiivne võitlus. Selles võitluses esineb naine — kes on suurim nende kohtute all kannataja — alalise, kuigi sagedasti salajase, sovjetide liitlasena.

Vana korra kõige tugevama kaitsjana näib olema perekond. Sellepärast on sovjetide rahvuslise poliitika üheks peaülesandeks perekonna „sovjetiseerimine.” Selle ülesande läbivi-

miseks peetakse ülitähtsaks, et sovjetide tege lastel avaneks võimalus tungida perekonda ja kõnelda seal nii perekonna liigetega kui ka orjadega nende emakeeles. Eluvorme saab muuta ainult naiste abil ja sellepärast on uue võimu agitatsiooni peajõud sihitud naiste poole.

Kuidas elab naine sovjetide maal? Pea samuti, nagu vanal ajal. Eluvormid, hingeelu, kombed ja kultuuriline tasapind pole muudeta vad mõne aastaga. Vanad eluvormid on purustatud, uued pole aga kaugeltki veel välja kujunenud. Vana kommune murdumisel, lõpmatute kõikumiste anarhias on naisel, senini vähemalt, olnud väga vähe võimalusi tunda uute eluvormide õnnistust; kuid kadunud on temal seegi kaitse, mida varemalt andsid temale pühaks kuulutatud kombed ja kõlblusmõisted. Avalikus elus esineb ta praegu mehega ühisel areenil, kuid mees kes väljas — sovjetis, on tema seltsiline, tunneb end magamistoas ikka veel naise isandana ja käskijana. Küll on naisel olemas kõikvõimne liitlane — riik, partei, kogu sovjetide organisatsioon. Kuid koduseks tarvi duseks on see liitlane liig raskepärane ja ainult kauakestev kasvatus ja hariduse töö võivad luua eeltingimused naise lõpuliikumiseks orjuse ja rippuvuse olukorrast, kus ta praegu tegelikult ikka veel püsib. Naine peab ikka ja ikka jälle uuesti võitlema oma uute õiguste eest, ta peab neid vägivaldselt maksma panema, peab võitma vastuseismise ja tõk-

Ma polnud kavatsenud kirjutada Lily'le rohkem, kui ma olin öelnud proua Griggs'ile. Kuid ma vajasin oma raha ja ma ei näinud võimalust saada tagasi neid kolmesada dollarit. Sellepärast ütlesin ma Lily'le tõtt. Mida rohkem ma kirjutasin, seda soojemaks ma läksin ja ma andsin temale kujuka ettekujutuse, kui palju ta võlgnes proua Griggs'ile.

Järgmisel päeval peatus Griggs mu läve ees. „Ja, mu naise silmadega on lugu paha“, ütles ta. „Ta nuttis liig palju selle oma hukkaläinud õetütre pärast. Ma ütlesin temale juba ammu, et see veel halvasti lõpeb. Nüüd pean ma omale otsima abilist majatööde jaoks. See tuleb sellest, kui naine ei kuula sõna.“

„Võib olla tuleks Lily tagasi, kui ta teaks oma tädi õnnetust“, ütlesin mina.

„Ah“, urises Amos. „Tema tuleks tagasi! Ma ei saliks teda oma majas, kui ta ka ainuke naine maailmas oleks. Ta pole mulle ainust sõnagi kirjutanud — tänuks kõige eest, mis mina tema heaks teinud. Ma arvan, ta on juba ammu päris hukka läinud. Kui mu naine oleks kuulunud mind, poleks ta üldse kunagi üle minu läve tulnud.“

Ma murdsin oma pead, mida Lily küll teeb. Meie

kõik kaldume ju ikka arvama kõige pahemat. Lily oli tõesti väga ilus ja võib olla oli ta täiesti rikunud. Kuid kõige enam pani mind ikkagi imestama asjaolu, et ta põgenes kahe mehega.

Kiri, mille ma sain tema käest ja milles ta tänas mind kolmesaja dollari saatmise eest, ei seletanud mulle ka midagi. Ta kirjutas, et kui ta tervis vastu peab, maksab ta mulle tagasi selle summa ühes protsentidega, et ta usub, et ta tädi silmad varsti paranevad ja palus mind temale öelda, et ta temale ei kirjutaks, kuni nad jälle terved on; et Osvald — võib olla ma mäletavat veel Osvald Ketcham'i loob omale nime; et ma ütleks onu Amosele, et ta loodab, et see ikka edasi teenib hästi.

Kiri kõlas ju väga lõbusalt, kuid ma arvasin, et selle taga võis sama hästi peituda viletsus. Kuid ma otsustasin siiski lugeda ette kirja proua Griggs'ile. See võis teda ehk rahustada.

Griggs'ide uus abiline, Minnie, jooksis kogu aeg kõõgi ja toa vahet, nii et ma juba mõtlesin, et ei leidugi aega kirja lugemiseks. Aga kui ma lõpuks ometi lugesin ette kirja, tõusis proua Griggs oma toolilt ja tuli üle

keid, milledest kõige tähtsam majanduslise ripuvuse tõke.

Kord, ammu juba, iseloomustas luuletaja Nekrassov vene naise seisukorda järgmiselt:

„Vene saatus, naise saatus,
Ei rängemat leidu vist ilmas!..”

Luuletaja ei leidnud vahet naiste rahvuse vahel. Kõigil naistel, olenemata rahvusest, oli vanal Venemaal ühteviisi ränk elu, ränk — tänu peasjalikult rahva joomisele ja harimatusele. Vahepeal on Vene naise seisukord, isegi küüas, märksa paranenud, tänu tervishoidlisele selgitustööle, hariduse tõusule ja edumeelsele seadusandlusele. Vene naine oli esimene, kes võitis enesele õiguse kõrgema hariduse peale. Kuid kaugetes ääriikides, võõraste rahvuste keskel, jäi naise seisukord endiseks. Seal leidub see tõsiselt ränk naise saatus, raskem kui Venemaal. See käib esijoones muidugi ida naise kohta. See on igapäev pool vang, ori, õigusteta olemus; harva ainult läks ta vene arsti, üldse meesarsti juurde, oma arste ja naisarste oli aga vähe. Kui juba meeste hulgas isegi algharidus oli haruldane, siis puudus see naistel täiesti; abiellumisel müüdi naine selle sõna kõige otsekohesemas mõttes; väikesed tütarlapsed, kes veel ammugi polnud suguliseit küpsed, pandi mehele. Idamaiseid hellitatud iludusi leidub ainult romaanides; tõelik ida tunneb vaid haremiortja, keda nimetatakse abielunaiseks, tõeliselt aga kõige pealt naistöolist; neid ostetakse sagedasti „majapidamise vajadusena.” Hirmu-

tatud, teadmisteta, umbusklik võõraste vastu, keda ta ei mõistnud, — oli ida naine omas alalhoidlikkuses sovjeti võimudele kardetavam vaenlane, kui valged armeed.

Tugev naisliikumine algas juba enne oktoobrirevolutsiooni — nii peeti 1917. aasta aprilli kuul Kasanis esimest ülevenemaalist mohamedi naiste kongressi; teine peeti sama aasta mai kuul Moskvast. Sovjetide valitsemise ajal omandas naisliikumine teise iseloomu, kus enam polnud küsimuse all ainult mohamedi usunaised, vaid kõik sovjetide alla kuuluvad naised. Nii tuli kokku 1918. aastal esimene „Naistöoliste ja maanaiste kongress”, kus üles seati, sellest ajast peale ikka edasi arendatav küsimus naise kaastööst sovjetide ülesehitamise praktilises töös, tema kaastööst administratiivses aparadis, tööstuslike ettevõtete juhtimises jne. Mohamedi usuliste naiste vabastamine on vaid osa sellest suurest tegevuskavast. 1928. aastal peale Naistöoliste ja Maanaiste teise kongressi (1927) kujundati „Ülesovjetilik komisjon kultuuriliselt mahajäänud rahvuste naiste töö ja eluviiside kergendamiseks.” See komisjon töötab sovjetide valitsuse otsekoheselt juhtimisel. Tema ülesandeks on valvata naisedesse puutuvat seadusandlust, toimetada uurimusi, organiseerida naistele õigusteadlist abi, valmistada uusi seadusi jne. Samasugused komisjonid on loodud autonoomsete vabariikide valitsuste juures. Kohapealsete komisjonide tegevuspiirkonda kuuluvad naiste töö küsimu-

toa minu poole. Ta silmad olid avatud, neist paistis nagu mingi tungiv küsimus.

Ta haaras minu käe ja surus oma huuled selle vastu. Siis silistas ta mu õlga. „Härra Mulbery“, ütles ta, „mitte oma silmadega ei näe meie kui head on inimesed. Teie — —“

— „Palun, — ma pole ju midagi teinud, proua Griggs“, ütlesin mina. „Need viletsad kolmsada dollarit. Nad paistsid teile ainult — — —“

— „Ja, ja“, ütles tema ja ta käsi haaras krampplikult mu õlga. „Nii see on. Mulle tähendasid nad nii palju. Ja Lily . . .“ Ta ei lõpetanud oma lauset. Mina aga läksin kodu ja vaatasin oma majapidamises neid tühje kohti. mida oleks pidanud täitma ärasaadetud rahaga. Aga ma mõtlesin: „Võib olla on proua Griggs'il õigus, võib olla on kõige parem see, mida meie ei näe oma silmadega.“

Jaamaülem ehmatas mind päris ühel hommikul, umbes kolme nädala pärast, kui ta mulle ütles: „Proua Griggs'ile tuli täna kiri New Yorgist. Saatjana oli sellel märgitud Lily Sutherlandt'i nime. See on vist esimene kiri, mille Lily kirjutanud koju.“

„Võib olla“, ütlesin mina.

Ma ei mõistnud, miks Lily oli saatnud oma kirja otse Griggs'ide poole. Isegi minu kirja saatis ta Dawsoni.

„Teie oleks pidanud nägema Amose nägu, kui ma talle andsin kirja“, ütles jaamaülem. „Ma usun, ta luges selle juba läbi.“

— „Amos ei kaota kunagi — — —“ algasin ma, kui üks äkki avanes ja Amos tormas sisse.

— „Jah, mu väike tüdruk. Ta läks ja võitis“, kisedas ta. „Ta kirjutas mulle praegu ja jutustas kõik.“

— „Teie väike tüdruk?“ küsisin mina.

— „Ja“, hüüdis Amos. „Lily! Nüüd aitas Carnegie ta järjele. Tema saalis oli tal proov ja ajalehed kirjutavad, et temast saab Ühisriikide suurim laulja. Kas pole see suurepärane? Ta sõidab Euroopasse ja esineb seal ooperis, aga enne tuleb ta ringreisule oma kodunurka. Ta ütleb oma kirjas minule, et talle korraldatakse üks kontsert Dawsonis. Kolme või nelja nädala pärast. Ma võin teile ju öelda — ma olen uhke. Peale kõige, mis ma tema heaks teinud. Mina olen teda ju aitanud ta kuulsuse teel.“

„Ma arvan, proua Griggs rõõmustas ka nende uudiste üle“, ütlesin mina.

— „Minu naine?“ küsis ta. „Ja, ta oli päris rõõmus,

sed, ema ja rinnalaste kaitse, ennekooliaegne kasvatus, võitlus töopuuduse ja prostitutsiooniga ning tervishoidlike teadmiste levitamine.

Püüdmised, tõmmata kaasa naist sovjeti aparati, näitavad juba tunduvat edu. 1924. aasta külasovjettide valimistel oli naisvalijate protsent 10,9; 1927. aastal — 29,9; Transkaukaasia vabariigis oli naisvalijaid 1925. aastal 34,5 prots., 1927. a. — 37 prots. Linnade sovjetides näitab naisvalijate osavõtt valimistest samuti alaliselt kasvavat joont. Viimasel Nõukogude kongressil oli naissaadikuid 8,2 prots., Täidesaatva komitee kongressil oli neid 8%.

Need arvud on väga iseloomustavad, eriti, mis puutub külasovjettidesse. Peab meeles pidama, et siin tegemist naistöolistega ja maa-naistega. Kõige raskem on selgitustöö muidugi ida vabariikides. Juba kohapealsed kombel raskendavad siin tegutsemist; nii peab seal valimiseelseid koosolekuid pidama eraldi meestele ja naistele. Naised ilmuvad koosolekule sagedasti kaetud nägudega ja neile peab seletama lihtsaid asjaolusid, mis meestele juba ammugi selged. Sagedasti valivad naised oma meeste käsu järele ja tuleb pidada terveid loenguid selle üle, et igäüks võib vabalt valida. Kohtute eest on läbi käinud paljud abielutülid ja kurbmängud, mille aluseks on olnud just naiste poliitiline vabadus ja iseseisvus. Kuid vaatamata sellele kasvab naisvalijate ja ka saadikute arv sovjetides nii hästi Turkestanis kui ka Kaukasuses. Veel enam, on juba külasid,

kus mohamedi naised on sovjeti eesistujaks. Selle juures saab niisugune eesistuja muidugi otsekohe kogu küla naiste kaitsjaks, erilist tähelepanu pühendab ta perekonnatülidele, milles avaldub mehe valitsemishimu, väga peenetundelikult käsitab ta uusi kõlblusmõisteid.

Venemaal on küllalt naisi, kes on kohapealsete valitsuste liikmed, teiste sõnadega ministrid. Mitu naist on suurte tööstusettevõtete juhid ning üks naine on välissaadik.

Kogu see liikumine ei sünni mitte alati väga libedalt. See, mis tundub endastmõistetav Keskvenemaal, näib Dagestanis või Turkestanis väga revolutsiooniline, kõlblust ja vanu kombeid hävitav. Loor, millega naine Turkestanis katab oma näo uulitsal — „Parandsha” omab pea sama sümboolse tähenduse, nagu Hiinas juuksepatš või Türgimaal punane fez. Parandsha eest võideidakse Turkestanis igasuguste abinõudega; valitsus kaitseb oma seadustega parandsha kõrvaleheitnud naist, kuna aga vana kombete haavatud kaitsjad vastavad sellele vägivallaga, isegi tapmistega. Ajalehed kirjutavad lahtise näo võidukäigust, kui mingisugusel revolutsioonilisel pidustusel mõned naised, peale vastavate kõnede ja revolutsioonide, avalikult avastavad oma näo ja seega tunnistavad uut korda, sagedasti ühtlasi sellega tunnistades oma valmisolekut kannatama selle eest. Nii juhtus ühes Usbeki külas, kus üks vahva naine, kes mitte ainult ise ei heitnud kõrvale oma parandsha, vaid õhutas selleks veel 20 oma küla

kuid siis hakkas ta nii nutma, nagu oleksin mina ära tapnud tüdrukku. Ma ütlesin temale, kui tänulik ta peaks olema, et tal on minusugune mees. Mõni teine poleks ilalgi üles kasvatanud võõrast last. Kuid ma teadsin alati, et Lily põle igapäevane laps. Ma tahan täna pidutseba. Minnie peab mulle tegema eriti hea lõuna. Ega ma ju igapäev ei saa nii häid sõnumeid.“

Järgmised päevad kulusid Amosel ringi käimiseks ja uhkustamiseks oma väikese tüdrukuga. Mina pean aga tunnistama, et ma ei suutnud täiel määral uskuda Lily suurust, isegi kui sain temalt kirja ja oma kolmsada dollarit ühes protsentidega. Ta tänas mind veel kord raha eest; ütles, et ta sellega on maksnud oma laulutunnid ja ostnud kleidi, millega esines oma esimesel kontserdil; et ta on õnnelik, et võib nüüd tädile, milleks ta tarvitanud raha; et ta tahtis seda teha juba kohe, kuid et ta nii väga kartis, et ta püüdmised ehk ei õnnestu.

Isegi kui ma istusin Dawsoni ooperimaja looshi, ei suutnud ma veel uskuda, et Lily on suur laulja.

Meie istusime näitelava ligidal. Amos ja proua Griggs istusid esimesel kahel toolil ja mina oma emaga otse nende selja taga. Proua Griggs'il oli seljas uus

must siidikleit, mida Minnie oli ilustanud pitsiga. Amos oli palunud minu ema osta ta naisele kleidiriide. „Ostke kõige parem sort,“ ütles ta, „ma ei taha, et mu väike tüdruk peaks häbenema minu naise pärast.“

Palju ümberkaudset rahvast oli tulnud kuulama Lily laulmist. Proua Barela oma mehega istusid esimeses reas.

Näitelaval seisis vaid tiibklaver. Siis ilmus lavale mustajuukseline noormees ja istus klaveri taha. Ma vaatlesin teda teraselt ja siis hüüdsin ma tahtmatult: „Mina olen hobusevaras, kui see seal ei ole Candido Barela.“

Rahvas hakkas naerma ja käsa plaksutama. Candido tõusis püsti ja kummardas, kuni nad vaikisid. Siis näitas ta teisele poole näitelava ja välja tuli Lily Sutherland. Lily'l oli seljas valge kleit, mis säätendas nagu oleks ta ülekülvatud briljantidega, ta mustad lokid olid ilusasti korraldatud ja ta hallis silmes oli ikka veel sama kelmikas pilk nagu kahekümne aasta eest, kui ta oma ema ja isaga tuli Griggs'ide poole.

Candido mängis ja Lily laulis. Ma olin pettunud. See polnud enam niisugune laul, nagu ma seda käisin kuulatamas Griggs'ide pool. Ma ei saanud aru ta sõna-

naist, et samal õöl ta enese abielumees ta tap-
pis. Üks kommunist, kes ühel miitingul, mis
peeti rahvusvahelise naistepäeva puhul, kutsus
üles naisi kõrvale heitma parandsha, tapeti
mõne päeva pärast sama küla abielumeeste
poolt. Sovjetide valitsus pidi välja andma eri-
seaduse nende naiste kaitseks oma ida osarii-
kides, kes enese tunnistavad üheõiguslikeks
mehega, kes kannavad lääneriideid ja on kõr-
vale heitnud loori, esinevad koosolekutel jne.
Sovjetikohtutest on läbikäinud lugematud prot-
sessid sel alal, mis harilikult lõpevad väga raske
karistusega meestele.

Kuid kõik sarnased liialdused ja tõkkes ei
peata alanud liikumist, nad vaid iseloomusta-

vad võitluse teravust ja liikumise enese kasva-
mist. „Parandsha” on ainult väline sümbol.
Parandsha kattis ida naise näo, kuid ühtlasi
sellega kattis ta kinni ka naise õiguseta seisu-
korra, ta vaimlise pimeduse, hirmsad tervis-
hoidlised tingimused. Kuigi looritud poleks ida
naine, ta jääb kuulatama, kui temale seleta-
takse kõiki ta elu viletsusi. Naiste müümine,
verine kättemaks, mitmenaisepidamine, alae-
liste abielud, õigusetus kohtu ees — see kõik
kaob koos Parandsha’ga. Sellepärast lahkub
ida naine kahjutundmata vanast ajast ja hei-
dab kõrvale parandsha, mis aastatuhandete pik-
mel on varjanud tema eest suurt maailma.

Moodne naine.

Minevas numbris algatatud kirjutistele
moodsa naise üle toome seekord lisaks veel ühe
kirjutise, milles avaldatud mõtted on võetud
tänapäeva lugupeetud ja tuntud Saksa kirja-
niku Walter von Hollanderi kirjutusest „Naise
autonoomia.”

Moodne kasvatusteadus on jõudnud äratund-
misele, et kõik elu ajajärgud, nagu lapsepõlv,
täisealsus ja raugapõlv kannavad ise eneses
oma väärtuse ja mõtte ning et neid tuleb ko-
helda iseseisvate järkudena inimese elus.

Nüüd arvatakse siis, et lapsed ei ole mitte

dest, kuid rahvas tegi nii, nagu meeldiks temale Lily
laulmine. Nad plaksutasid ja karjusid nii, et ma kart-
sin, kas ehitus vastu peab. Lily kummardas ja saatis
käemusid rahvale ja tõmbas üles Candido klaveri ta-
gant ning sundis ka teda kummardama rahva ees. Kui
ta veel laulnud oli, jooksis ta näitelava taha ja tuli seal-
tagasi, hoides käekõrval Osvald Ketcham’i; see oli sama
vana Osvald, ainult juuksed olid tal nüüd lühemad ja
krae madalam.

— „Ta on nende ringreisude korraldaja,” sosistas
Amos. „Osvald ja Candido olid Lily üllatused meile!”

Lily tuli näitelava veerele ja tõstis oma käe. „Ma ta-
han teile laulda üht vana laulu,” ütles ta, kui kõik olid
jäänud vaikseks. „Vana laulu, mida ma laulsin, kui ma
olin väike tüdruk siin Tumbleweed’i orus. Kodu, armas
kodu.”

Kui teie üldse teate midagi muusikast, siis teate ka,
et see on vististi ilusam laul, mis ial loodud. Tasku-
rätid ilmusid välja ja nuuksumine oli kuulda juba poole
laulu ajal.

Peale lõpetamise jäi Lily liikumatult seisma ja seda
müra, mis nüüd rahva seas lahti läks võis üle kogu
linna kuulda. Lily tuli üle näitelava otse meie poole ja
ka tema põskedelt veeresid alla pisarad.

Amos Griggs heitis kiire pilgu ümberringi, tõusis
siis püsti ja sirutas välja oma käe Lily’le.

Lily astus alla kaks astet, mis tulid meie looshi ja
Amos oleks võinud sama hästi olla puusammas — nii

täielikult ja tähelepanematult möödus Lily temast. Ta
kummardus ja sosistas midagi proua Griggs’i kõrva.
Proua Griggs tõusis püsti ja Lily talutas tema näitelava-
vale. Kahekesi seisid nad seal umbes viis miunitit, ku-
na kogu rahvas tormiliselt käsa plaksutas. Siis süleles
Lily proua Griggs’i ja suudles teda.

„Ma tahaksin teile kõigile öelda,” ütles Lily, kuiva-
tades taskurätiga omi silmi, „et kõige edu eest, mis mi-
nule kunagi osaks peaks saama, võlgnen ma tänu oma
emakesele. Mu emake ei näe täna õhtu kõiki mu sõpru,
sest ta on pime, aga ta kuuleb teid. Nüüd plaksutage.”

Teie võiks arvata, et see oleks pidanud mõjuma
Amos’e peale. Kuid on mõned haigused, mis on paran-
damatud ja mulle näib, et üks on see, kus inimesel esi-
joones on „Mina ja Minu.”

Umbes kuus kuud hiljem olin ma Billy Debusk’i
kaupluses ja lugesin ilmasõja uudiseid, sest vahepeal
oli see haaranud ka meid, kui ma tundsin, et keegi üle
mu õla piilub. Üles vaadates nägin ma Amos Griggs’i.

— „Kas ajalehes seisab ka midagi minu poisi koh-
ta?” küsis ta.

— „Teie poisi kohta?” küsisin mina. „Mis
ajast — — —”

— „Muidugi Candido üle. Lily mehe üle,” nurises ta.
„Candido sai raskesti vigastada, kui ta võitles ja võit-
tis saksa õhulaeva. Ta kaotas ühe jala. Kuid selle eest
saab ta kindlasti kõrge aumärgi. Ma olen väga uhke, et
mul on perekonnas niisugune poiss.”

William M. John’i järele.

väiksed täisealised, raugad mitte liiasti vananenud mehed. Ja kui tavaline keskealine juhtubki olema ainult suureks kasvanud laps või järk-järgult kõdunev inimene, siis ei tulda ometi enam kinnitama, et ta omab oma elumõtete ainult ühenduses oma lapsepõlvega või raugaeaga.

Sellega on meie mõisted põhjapanevalt muutunud ning selle järeldusena peaks iga elujärk saama autonoomseks, iseseisvaks. Sellega lõpeb ühe vanadusastme järeldamine teise kaudu, iga elujärk loob omale ise oma väärtuse. Kui aga läbilõige elust annab juba täie väärtuse elust, ehk teiste sõnadega, kui igal inimesel on oma mõte, oma siht, oma eesmärk, oma väärtus iseeneses, siis on ta autonoomne ja ei vaja oma täienduseks teist inimest ega teist, võõrast sihti.

See tähendab inimese täielikku autonoomiat igas eas ja enese täienemise võimalust, täiuslust, igas olukorras ja alati.

Meie teame, et kasvatusteadus pole jõudnud selle tulemuseni ja ei hakka harutama, miks ta seda teha ei võinud.

Elujärgkude autonoomiast peaks igatahes järelduma inimese autonoomia, muidu jääb see ju mõttetuks teooriaks. Ja tegelikult ongi ju iga kasvataja eesmärgiks, aidata inimesele leida iseennast, vabastada teda igasugustest järeldamistest ja siduvusest, mis temale sisult võõrad.

Inimest peab harjutama kõigepealt enesest elama, tema enese isiku poolt määratud ülesandeid läbi viima, enne kui ta tohib teistega elada ja täita ülesandeid, mis väljastpoolt tulevad.

Igal inimesel on väga raske jõuda iseseisvuseni, eriti raske on see aga naisel. Sest temale on alati kinnitatud, et tema leiab oma täiuslikkuse alles mehe ja lapse kaudu, et see on anduvuses (!) ja elu edasiandmises, ning teiselt poolt on temale alati jutlustatud, et selle oma täiuslikkusele jõuab ta ainult eneseohverdamise teel. Sellest ebausust mehesse ja lapsesse ja suurepäralisest „eneseohverdamisest”, seega, et „elada ainult oma lastele”, on väga raske vabastada naist. See on rippuvuse ürgvorm, isiku sidumine kätest ja jalgast.

Kui see rippuvus langeb, siis kaovad ka teised. Sellepärast on naise autonoomia ja naise isiku täiuslikkus võimalik ainult maailma korra muutmisel. (Kuid oleks vale — öelda: naise ülesandeks on muuta maailma korda.)

Ebausik mehesse ja lapsesse (ja soosse) varjab veel tänapäev enamasti kõigi naiste elu ja takistab selle väljaarenemist. Ebausik on, et ainult mehe ja lapse kaudu tema elu täieli-

kuks võib saada, kui ka ebausik, et juba asjaolust. et naisel on mees ja laps, jätkub, et olla eluküps ja väljaarenenud, tähendab, et abielus ehk muidu sugulises vahekorras toimub isiku väljaarenemine ja küpsus, mis puudus enne selle vahekorra valmimist.

Naised, kes abielluvad selleks, et seal leida küpsust, peavad pettuma. Sest ei mehelikkus, ei lapselikkus, ei sugu, ei lapsekasvatuse ei lisa naisele küpsust ja täiuslikkust, vaid see peab kasvama temast enesest. Kõik muu aga osutub pettumuseks, sest ei soo-omadused, ei lastekasvatuse ei lisa midagi abielule, seda teeb vaid puhtakujuline ja väljaarenenud naiselikkus, mida meie praegu ei hakka seletama.

Võitlus naise enese täienduse eest käis veel hiljuti emantsipatsiooni lööksõna all ja selle sihiks oli väline rippumatus. Selle võitluse tulemused on: enese seisukorra äratundmine, parem orienteerumine ilmaruumis ja suuremad ainelise iseseisvuse võimalused.

Iga naine peaks nüüd tundma oma seisukorda. Ta võib ja peabki olema niipalju rippumatu mehe rahakotist, et ta mitte rahaliste põhjuste pärast jääma ei pea, kui ta minna tahab.

Peale selle on nüüd tõestatud, et naine väga hästi võib töötada paljudel aladel, kus varem ainult mees töötas ning kindlasti tõestub veel, et mõnelgi alal naine paremini töötab kui mees. Aga kõige selle kõrvale on siiski jäänud rippuvus mehest, võrdlus mehega, võistlus mehega ning seega on püsinud puht meheliku välisilma tunnustamine ja kohandamine sellele. Ent sellega ei taha meie leppida.

Meie lepiks sellega, kui meie seda mehelikku täiuslikkust peaksime eluvääriliseks. Siis tervitaks meie naiste kohandumist sellele kui jõudude juurevoolu. Kuna meie aga oma praegust tõelikkust peame elukardetavaks ja eluvaenuks, ei näe meie heameelega tema tunnustamist ja tugevnemist.

Selle asemel, et kohanduda mehelikule tõelikkusele, peaks naised kindlustama naiselikku tõelikkust. Meie ei näe ka ühtegi teist võimalust tasakaalustada maailma ning selle tasakaalu alalhoidmiseks.

See naiselik täielikkus ei ole kergesti kirjeldatav. Kui meie teda nimetaks müstiliseks, siis mõistetakse selle all midagi veidrat ja naeruväärset, kui meie nimetaks teda rohkem hingeliseks jõuks mehe otstarbeka vaimu kõrval, siis arvatakse, et see on mingi puhthingeline olukord vastandiks mehe vaimule.

Kõige selgema ettekujutuse naiselikust tõelikkusest saaks ehk veel füüsilise pildi kaudu: mehelik tõelikkus oleks tsentrifugaalne, naiselik

aga tsentripetaalne. Mehelik on sellepärast elava elusisu asetamine mingisuguste kaudsete elusisustustega (perekond, kutse, riik), naiselik aga oleks katse nende kaudsete elusisustuste juurest tagasi tulla elutsentrumi.

Sellest järeldub, miks naine nii kergesti unustab oma naiselikud ülesanded, kui ta mingit kutsetööd hakkab võtma mehelikult — tõsiselt (millega ma midagi öelda ei taha naise kutseöö vastu, vaid ainult eitan mehelikku kutse tähtsaks pidamist). Sellest selgub ka, et sisesemiselt kindlusetu, mitte autonoomne naine, „kes mehes näeb enese täiendust”, kergesti satub mehelikku tõelikkusse ja sellega hävineb.

Naiselikkus — ja see tundub meile tähtis — on midagi oma ette, element, mis puhtal kujul on tarvilik elu- ja ilma ehitamiseks. Element, mis senini õieti ainult kaudselt — mehe ja lapse kaudu maksvusele on pääsenud ja ainult harva otsekoheselt on mõjunud: naiseliku teoga või naiseliku eeskujuga. Selle kohta, et meie vajame naiselikku elementi niihästi maailma ehitamisel kui ka ilmakorra loomisel, ei tarvitse olla kahtlust peale nii paljude äpardunud mehelikkude valitsemise ja korraloomise katsete. Sest elu nähtavasti ei salli mehemõistete järele otstarbekohast, kindlate puht mehe vaimu retseptide järele loodud korda. See on tõestunud tuhanded korrad ja tõestub ikka jälle uuesti.

Sest elu ei elata mitte sihtide ja otstarbete pärast, tema korraldamisel ei tule välja minna objektist, vaid selle lähtekohaks peab olema subjekt.

Sellepärast — mida enam arenevad naiselikkuse tsentripetaalsed kalduvused, mida rohkem nad mõjutavad meie eluvorme, seda tugevamini avaldub üldine elutahe, seda endastmõistetavamaks ja rikkamaks muutub elu. Mida kiiremini see sünnib, seda varem saavad inimesed jälle elada tõelist elu, millele nad võõraks jäänud imelise ja raskelt arusaadava ühekülguse tagajärjel.

Kõige sellega ei taha ma aga sugugi öelda, et meie tänapäeva naiste maksvusele pääsemine tänapäevases ilmakorras suudaks kutsuda esile põhjanevaid muudatusi. Ma arvan ümberpöörduvalt, et tänapäeva naised, kes härjunud jälle aimama mehe halbu omadusi, veel süvendaks õnnetut olukorda.

Ma tahan aga kinnitada, et naise autonoomia arenemisel naistes jälle võidule pääseb nende eneste erilise väärtuse äratundmine, et sellest eneseväärtuse tundmusest areneb välja täiuslik vorm ja täiuslikust vormist ka täiuslik elu, mis mõjutab kogu maailma.

Naise arenemise kõige kurjem vaenlane pole mitte mees ega mehe viidak arvamine naise kohta, vaid naise arenemise kurjem vaenlane on naise enese alaväärtuslikkuse tunne, tunne, et ta iseenesest midagi ei ole, vaid ainult mehe ja lapse kaudu omab väärtuse. See tundmus kihutab naist otsima seda enesetäiendust, enne kui ta ise veel väljakujunenud oleks.

Sajast naisest sõlmivad umbes üheksakümmend liig varajaseid vahekordi hirmu tõttu, et nad muudu ei valmiks.

See hirm on süüdi, et paljud naised ei ela lõpuni oma lapsepõlve ja täiesti üle hüppavad noore tütarlapse elueast, mis ometi ka on elujärk oma ette, oma mõtte ja väärtusega. Hiljem ei saa nad seda kaotust heaks teha ja nad jäävad kogu oma elueaks lapsikuks ja tütarlapselikuks. (Sest kõik eluead nõuavad oma õigust ja saavad selle ka, kuigi moonutatud karrikatuurina.)

Neilt naistelt pole loomulikult midagi loota, vaid meie lootus on neisse naistesse, kes oma eneseväärtuse tundmuses, väljudes neisse endisse koondatud elutundmusest elavad ja toimivad, mõjutades oma isikuga maailma. Neilt naistelt läheb välja hügivana tarkus, et elumõte peitub elus eneses, inimese lõppsiht — inimeses eneses, et iga inimene on autonoomne ja võib olla täiuslik tervik igal tunnil ja igas olukorras. Selle tarkuse või tõde peab maailmale ette elama naine. Mees ei suuda seda praegu. Ta on liig sügavasti oma kaudsete ilmakorra paranduskatsete kammitsas. Tal „pole aega” juhtida inimest tagasi inimesesse.

Naine aga, kes just praegu tuhatkordselt pettunult hakkab leidma teed mehe-lapse-abi-elu-ringist enese juurde tagasi, naine, kes just praegu hakkab mõistma iseennast, autonoomne naine omab eeldused selleks.

Lõpuks on vist tarvilik ära märkida, et siin pole mõeldud, et naine nüüdsest peale võiks üksinda juhtida maailma käiku ja elu ennast, ega ka, nagu oleks naiselikkus iseenesest sobivam maailmakorrale kui mehelikkus, või nagu oleks naiselikkus eluligidam või eluküpssem. Täiuslik vorm, olgu see mehelik või naiselik, on ikka eluline ja eluküps — ja tõeliselt elada, tõeliselt valitseda saab alles siis, kui leidub naisi ja mehi, kes on täiuslikult välja arenenud. Kui see kord sünnib, tuleb tõukejõuks olla kord mehel, kord naisel.

Kuipalju kord täiuslikult väljaarenenud mehelikkus ja naiselikkus eralduma saavad, seda meie ei tea ja meie ei taha selle üle pead murda. Praegu aga tunduvad meile need eraldumised suurelt osalt ebaõigete, s. t. kalduvustele mitte vastavate toimingute ja suhtumiste tagajärge-

dena ja praegu on nii mehel kui naisel üks ülesanne: enese arendamine ja kasvatamine.

Lõpuks tahaks veel märkida: muidugi on naisele tähtsad mees ja laps. Muidugi rikastub nende kaudu elu. See pole aga kuidagi naise eriomadus, vaid ka mees ilma naise ja lapseta on vaesem, kui see, kellel on naine ja laps, kuid ka ilma nendeta ei pea end mees kuidagi poolikuks ning ei pea võimatuks oma autonoomse elu arendamist.

Oleks aga tähtis niihästi mehele kui naisele, et nad mõlemad autonoomselt enese ette areneks, et nad mõlemad oleks juba valminud,

enne kui nad ühenduks ja üksteist „täiendama” hakkaks.

See muidugi eeldaks, et meie endid kiiremini kasvataks ja arendaks, et meie juba noores eas leiaksime enese vormi.

See oleks aga ainult hea, ja kui siis kaks tõesti autonoomset inimest kokku astuvad, siis võib ju küll olla hõõrumist ja tuld, kuid mitte enam tänapäeva narri ja väsitavat sugudevahelist võitlust võimu ja allaheitmise pärast. Sest autonoomsele inimesele on võim ja allaheitmine metsiku ja toore mineviku kahvatud ja üleliigsed mõisted.

KROONIKA

AMEERIKA PUNASE RISTI KULDJUUBEL.

Ameerika Punane Rist pühitseb tänavu oma 50-aastast juubelit. Ta asutati 1881. aastal Washingtonis, õpetaja Clara Bortoni korteris, kes ühtlasi osutus ka Ameerika Punase Risti suurimaks loojaks, ehitajaks ja töötajaks.

Praegu kuulub Ameerika Punase Risti liikmete hulka 4.130.966 täiskasvanut ja 7 miljonit poiss- ja tütarlast ning nende töö koosneb tervishoiu arendamisest, heategevusest, tuletõrjest, veeõnnetuste vastu võitlemisest, taudide ja nälja, sõja ja teiste õnnetuste vastu võitlemisest ja nende kergendamisest.

Just viimane aasta on olnud väga raske ja nõudnud suuri majanduslisi kulutusi Punase Risti poolt. Üle viie miljoni dollari on Punane Rist annetanud oma tagavarasummadest tööpuuduse ja selle tagajärgede all kannatajatele ja on aidanud 597.000 perekonda. Sellele lisaks on ohverdatud üle miljoni dollari loodusõnnetuste tagajärjel kannatajatele.

300.000 sõdurile, meremehele ja invaliidile on antud abi; 50.000 elupäästjat on aumärkidega austatud; 60.000 korda on antud esimest abi; 54.000 jõulupakikest on saadetud välismaile — lastele; 25.000 öde on väljaõpetatud; 1.309.000 on olnud tervishoidlise järelevalve all; 100.000 isikut on võidetud vabatahtliku sotsiaalse töö jaoks; 190.000 lehekülge Braille'i kirja on valmistatud pimedatele lugemismaterjaliks.

Oma Punase Risti tegevuse üle on kõik ameeriklased uhked.

NAISPOLITSEI.

Rahvasteliidu naistega kauplemise vastasele komisjonile esitatud aruandest selgub, et praegu politsei teenistuses on üldse umbes 1000 naist, millise arvu hulka loomulikult pole arvatud kantselejõud. Suurem hulk

naispolitseinikke on Ühisriikes, kus neid leidub umbes 600. Saksamaa oma 159 naispolitseinikuga seisab teisel, Inglismaa, kus naispolitseinikke on 150, kolmandal kohal.

Poolas tegutsevad politsei alal 59 naist, Hollandis 35, Taanis 7 ja Shveitsis 4.

Ka meil Eestis on politseikooli lõpetanud ja tegutseb politseinikuna üks naine, kuna teine veel lõpetamas on politseikooli. Aga kuna mujal maailmas igal pool naispolitseil on väljakuunenud päris erilised ülesanded ja selle tõttu nende töötulemus vägagi tähelepanuväärata, pole meil Eestis veel niikaugele jõutud, kuigi see ka siin oleks tarvilik ja seda ka rõhutatud märgukirjas, mille Naisliit esitas omal ajal siseministeriumile ja mille tagajärjel naistel avaneski võimalus pääseda politseikooli.

SHOTIMAA NAISED NÕUAVAD JUUREPÄASU KIRIKUAMETITESSE.

Hiljuti esitati Shoti kiriku sinodile palvekiri, millele allakirjutanud 350 tuntut ja lugupeetud naistegelast ja milles nõutakse, et ka naised võiksid pääseda õpetaja, köstri ja kogudusevanema ametisse. Naiste delegatsioon käis sinodis ära viimas palvekirja. Delegatsiooni juhiks oli lady Aberdeen, kes elab Shotimaal. Lady Aberdeen seletas sinodile ka naiste soovid ja põhjendas neid. Tema sisukas ja põhjendatud kõne võeti vastu suurte kiiduavaldustega ja kiriku juhtivamad tegelased avaldasid oma heakskiitmist nii palvekirjale kui ka kõnelejalale. Sinodi koosolek arvas, et tal võimatu on otsekohe vastust anda naiste palvele, otsustas aga otsekohe moodustada komisjoni, mis koosneks 10 mees- ja 10 naisesitajast, kelle ülesandeks jääks järgmiseks sinodi peakoosolekukaks välja töötada aruanne ja ettepanekud selles asjas.

Väljaandja: Eesti Naisliit.

Vastutav toimetaja: Marie Reisik.

Järgmine „Naiste Hääl“ nr. 9 ilmub septembriks.

E. Naisliidu 10-aastase tegevuse
juubeli puhul ilmus ülevaade:

Kümme aastat

Eesti Naisliitu

Ilusasti välja antud rikkalikult piltidega kaunistatud album sisaldab kujuka kokkuvõtte mitte ainult Naisliidu, vaid kõigi meie naiste — — — tööst ja püüetest. — — —

Album maksab ainult 75 senti.

Ta peaks kuuluma iga naise lugemislauale.

Tellida võib albumi E. Naisliidust, Tallinn, Suur Karja tän. 10—5, saates raamatu hinna postmarkes ehk rahas.